

1954

TMMOB
Elektrik Mühendisleri Odası

KADIN BÜLTENİ

SAYI:5 | Ekim 2017

BİR YILDIR SÜREN OHAL'E
KADINLAR AÇISINDAN
GENEL BİR BAKIŞ

BİR PEMBE MASAL

KADIN
MÜHENDİSLERDE
İŞSİZLİK VE İSTİHDAM

MERYEM
MİZRAKHANI'NİN SON
SÖZÜ

GÖÇ
VE
KADIN SAĞLIĞI

BİR YILDIR SÜREN OHAL'E KADINLAR AÇISINDAN GENEL BİR BAKIŞ Sevil Bulutlar Şen	3
BİR PEMBE MASAL Eylem Ölmezoğlu	5
KADIN MÜHENDİSLERDE İŞSİZLİK VE İSTİHDAM Banu Salman	8
"HER ŞEYE RAĞMEN VARIZ!" Oylum Yıldır	25
MERYEM MİZRAKHANI'NİN SON SÖZÜ Aynur Doğdaş Agit	32
"BİR AĞACI SIĞDIRAMADILAR" Oylum Yıldır	33
GÖÇ VE KADIN SAĞLIĞI Prof. Dr. Şevkat Bahar-Özvarış	34
BİR KADIN TANIDIM Melike Özlem Bilgili	38
FİLM TANITIMI: VOLVER DÖNÜŞ (2006) Eylem Ölmezoğlu	41
KİTAP TANITIMI: BİN MUHTEŞEM GÜNEŞ Şule Arslan	44

TMMOB
Elektrik Mühendisleri Odası adına
SAHİBİ

Yönetim Kurulu Başkanı
Hüseyin ÖNDER

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Bahadır ACAR

YAYIN YÖNETMENİ
Banu SALMAN

YAYINA HAZIRLAYAN
EMO Kadın Komisyonu

YAYIN KOORDİNATÖRÜ
Oylum YILDIR

TASARIM
Hakkı ÜNLÜ

YAYIN TÜRÜ
Elektrik Mühendisliği Dergisi 462 Sayı
Eki'dir

YÖNETİM YERİ
Elektrik Mühendisleri Odası İhlamur
Sokak No:10 Kat:3 Kızılay - Ankara
Tel: +90 (312) 425 32 72 (PBX)
Faks: +90 (312) 4173818
e-posta: emo@emo.org.tr
http://www.emo.org.tr

BASIM ADEDİ
3000

BASKI YERİ
FERSA MATBAACILIK
Ostim 36. Sokak No:5/C-D
Yenimahalle - Ankara

BİR YILDIR SÜREN OHAL'E KADINLAR AÇISINDAN GENEL BİR BAKIŞ

Sevil Bulutlar Şen
EMO Kocaeli Şube

15 Temmuz Darbe Girişimi'nin ardından 20 Temmuz 2016'da ilan edilen OHAL beşinci kez uzatıldı.

Bir yıl boyunca hukukun askıya alındığı Türkiye'de, kadınlar ve çocuklar çeşitli hak gasplarına, şiddete ve cinsel saldırıya uğradı. Gelecekte bugünlerin bir değerlendirmesi yapılacaktır ve olağanüstü halin siyasal iklimimizi nasıl antidemokratik bir yönde değiştirdiği daha net görülecektir. Hepimizi etkileyen bu iklimin kadınlar ve erkekler için sonuçlarını görebilmemize daha var. OHAL'in devam ettiği şu aşamada, kanun hükmünde kararnamele kadınların ve erkeklerin ne ölçüde yer aldıklarına bakmak, iyi bir başlangıç olur diye düşündük.

Kadının özgürleşmesi; kendi iradesini geri almanın ve kendi gücünü açığa vurmanın yollarını aradığı, ekonomik, sosyal ve siyasal alana

katılımıdır. Bugünkü tablonun gösterdiği önemli sonuçlardan birisi de kadının özgürleşme imkânını gerçek kıldığı alanlardan uzaklaştırılmasıdır ki bu kadınların uzun mücadelelerle elde ettikleri kazanımları için bir yıkımdır.

Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu (KCDP) Veri Depolama Sorumlusu Eda Toper, KCDP'nin her ay kadın cinayetlerine yer verdiği raporlardan elde ettiği verilere dayanarak 20 Temmuz 2016'dan 2017 Haziran sonuna kadar toplam 372 kadın cinayetinin yaşandığı bilgisini verdi. Toper, OHAL'de yaşanan hak ihlallerine ilişkin de şunları özetledi:

"8 Mart Dünya Kadınlar Günü kutlamaları OHAL nedeniyle yasaklandı. Buna rağmen kadınlar sokağa çıktı, kutlamalar yaptı. Dünya kadınlarıyla beraber uluslararası grev eylemine katıldı. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik

Genel Müdürlüğü'nün yayımladığı 2016 yılı adli istatistikleri son yıllarda cinsel suçların arttığını, verilen cezaların ise azaldığını ortaya koydu. OHAL ile Ceza Muhakemesi Kanunu (CMK) değiştirildi ve uzlaştırma kapsamına giren suçların kapsamı genişletildi. Kadınların, şiddet faili erkeklerle ilgili yaptıkları şikâyetlerin başında gelen tehdit suçu uzlaştırma kapsamına alındı. Kadınlar söz konusu olduğunda erkeklerin cezasızlık zırhıyla kuşanması kolaylaştırıldı. Ayrıca İstanbul Sözleşmesi (Madde 48) ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu bakımından cinsel saldırı/çocukların cinsel istismarı suçları, uzlaşma kapsamında yer almamasına rağmen, uygulamada mağdurun daha en başında faille uzlaşmaya, barışmaya teşvik edildiği koşullarda; şikâyetçi olması, yargılamaya etkin katılması, bu süreci yürütme konusunda istekli ve kararlı olması mümkün olmamakta ve bu durum fiili cezasızlığı arttırmaktadır. OHAL sürecinde Aile Bakanlığı ve kamu kurumlarında kadınlar, mülteci kadınlar, çocuklar ile ilgili projeler durma noktasına geldi. Bakanlıklar proje ve çalışmalarını, artan hak kayıplarını önlemek yerine sadece 15 Temmuz gecesi mağdur olanlar üzerinde yoğunlaştırdı.”

OHAL sürecinde çocuğa yönelik ihmal ve suçların da arttığına dikkat çeken Toper, bu sürece dair de şu verileri ortaya koydu:

“Aladağ'da cemaat yurdunda 11 öğrenci yanarak can verdi. Her gün okul ve yurtlardan çocuk hakları ihlali haberi duyulmaya başlandı. Çocuk cinsel istismarında artış yaşanmasına karşın istismar mağduru çocukların örselenmeden ifade süreçlerinin tamamlanmasını sağlayan ÇİM (Çocuk İzlem Merkezi) işleyişi 15 Temmuz sonrası

yargıda yaşananlar, personel yetersizliği nedeniyle aksadı. Mağdur çocuklardan duruşma öncesi fail ile karşılaşma kaygısı nedeniyle kalp krizi ve intihar nedeniyle hayatını kaybedenler oldu. Bununla beraber Meclis'e getirilen 'Çocukların cinsel istismarı' konusunda cezasızlığın önünü açacak TCK değişiklik önergesi, OHAL baskı koşullarına rağmen kadınların dinmeyen tepkisi ve eylemleri ile durduruldu.”

OHAL'le birlikte ilan edilen KHK'lerle ihraç edilen 100 binden fazla kamu emekçisinin en az yüzde 20'sini kadınlar oluşturuyor. En çok kadın ise Milli Eğitim ve Sağlık Bakanlığı'ndan ihraç edildi. Üniversitelerden ihraç edilen 4 bin 811 akademisyenin de beşte birini kadınlar oluşturuyor. Sadece kamuda 20 binden fazla kadın işten çıkartıldı.

Yıllarca ekonomik bağımsızlığını kazanmış olarak yaşayan kadınların ekonomik özgürlüğü ellerinden alındı. Ailelerine, eşlerine, babalarına bağımlı olarak yaşamaya zorlandılar. İhraç edilmiş olma gerekçesiyle ve OHAL baskısı ile iş bulmakta zorlanıyorlar. Sosyal güvencenin de ortadan kalkmasıyla güvencesiz kalmaya, başkalarının güvencesi altına girmeye ya da kayıtdışı çalışmaya zorlanıyorlar. Tek başlarına ya da eşleriyle, çocuklarının ihtiyaçlarını karşılayamaz duruma gelmenin yükünü taşıyorlar. Ama aynı zamanda bu dayatılan topyekûn yok etme isteğine, mahkûm edilmek istenen sonuçlara karşı dayanışma ve birlikte direnme isteği de var elbette.

Sonuç olarak OHAL'de kadınların durumu...

BİR PEMBE MASAL

Eylem Ölmezoğlu
EMO Denizli Şube

Çılgın belediyelerin çılgın projeleri durmuyordu. Üstün dehalarıyla ağızımızı açık bırakan, usta projelerin mimarı belediye başkanlarımız hizmette sınır tanımıyor, yaşadığımız kentlerin güzelliklerine güzellik katıyordu. Dev kulelerimiz, minnak sevimli parklarımız, yazın sıcak günlerinde kendini boğazın serin sularına bırakan domuzcuklarımız, arada bir denize nazır ormanlarımızda ateş oyunları yapan şakacı ejderhalarımız ile hepimiz birer Alice olmuş, harikalar diyarında yaşıyorduk. Herkes o kadar huzurluydu ki hiç olay çıkmadığı için hukuka gerek kalmamıştı. Adaletgiller, “Buraları çok adil, bize ekmek çıkmaz” diye çoktan başka diyarlara göçmüşlerdi.

Fakat yine de eksik kalan bir şeyler vardı. Neydi Allahım, bu kekremsi tat neydi, çıldıracaktık! En sonunda belediye başkanı dayanamadı, kolunda saati ile kaçan tavşanı yakalayarak sordu. Ve öğrendi. Heyhat Alice kadındı! Tam bir skandal.

Başkan, yardımcısına dedi, yardımcısı belediye meclis üyesine... Oradan muhtarlar, sonra delegeler, vekiller, bakanlar derken bütün erkekler bu gizli kalmış sırna nail oldu. Evet, Alice bir kadındı ve fakat ne yapılmalıydı?

İçlerinden biri “Asmayalım da besleyelim mi” diye tam hepsini ikna ediyordu ki birden akıllarına yemekleri kimin yapacağı, evi kimin temizleyeceği, çocuklara kimin bakacağı geldi. Hımmm... Mevzu derindi, Baş Başkan’a danışmak şart olmuştu. Baş Başkan her zamanki sıcak gülümsemesiyle bunlara döndü ve şöyle dedi:

“Aman canım takıldığınız şeye bak, zaten bütün kuralları ben koymuyorum muyum? Uyarlarsa ne ala, uymayana da karşiki dağlar jandarma.”

Sorun çözülmüştü, geriye sadece harikalar diyarında birkaç küçük sevimli dokunuş yapmak ve ortamı kadınlara uygun hale getirmek kalmıştı.

Giymeleri gereken kıyafetlerden oturup kalkmalarına, yapacakları işlere, alacakları ücrete, konuşacakları konuya, gidecekleri yerlere kadar uzun bir liste hazırlandı. İtiraz eden kendini bilmez feministler vardı elbet, aman canım bunlar zaten her şeye itiraz eden, evde kalmış çirkin kadınlar değil miydi?

Günler böyle mutlu mesut geçip gidiyordu ki bir gün akıllarına parlak bir fikir geldi! Niye kadınlar ayrı arabalara binmiyordu? Vay be, fikir gibi fikirdi. Hemen işe koyuldular. Önce bazı taksileri, sonra otobüsleri, o da yetmedi vagonları kadınlara ayırdılar. Bir de pembeye boyadılar ki hem anlaşılması kolayladı hem de hepsi çok minnoş oldu. Zaten çok dağılıyordu bu kadın kısmısı, tek tek takip etmek zor işti. Hepsini aynı otobüse dolduralım ki aradığımızda şıp diye bulabilelim dediler. Üstelik yanlış yerde, yanlış zamanda, yanlış kıyafetle bulunduğu için tacize uğradığını iddia eden kadınların dırdırından da kurtulacaklardı. Taciz edilmek istemeyen gider pembe panjurlu otobüsüne binerdi.

Yeni haremlik-selamlık toplu taşıma hizmeti erkeklerin kafasını rahatlatıvermişti. Oh be, geriye bunu her yerde yaygınlaştırmak kalmıştı. Ama burada bitemezdi, kafaydı bu durduğu yerde durmuyordu. Kahramanlarımız sıradaki çılgın projelerini düşünmeye çoktan koyulmuşlardı bile.

Belli ki bir sonraki macerada görüşecektik...

PEMBE VAGON NEREYE GİDİYOR?

Son aylarda gündeme gelen ve bazı belediyelerde toplu taşımada kadın öncelikli araç uygulaması diye köpürtülerek lanse edilen pembe otobüs/vagon uygulamalarına fiilen başlandı. Siyasiler işine gelmeyince Bakanlık isminden bile kaldırdıkları “kadın” kelimesini işlerine gelince ne de güzel kullanıyorlar. Kadın öncelikli toplu taşımaymış.

Bu ülkede kadınlar ne zaman öncelikli oldu, kimi kandırıyorsunuz merak ediyoruz.

Kadınlar toplu taşıma araçlarında hakarete, laf atmalara ve sıklıkla tacize uğruyor. Bununla ilgili sayısız örnek var. Hiçbirimiz toplu taşıma da güven içerisinde değiliz, otobüste ya da dolmuşta sona kalan tek yolcuysa tedirgin olmayan hiçbir kadın yoktur. Sona kalan yolcu olma psikolojisini kadın olmayan bilemez. Hepimizin böyle durumlar için zamanla geliştirdiğimiz kendimizce yöntemler olur, kimimiz telefonla sanki ailemizden biriyle konuşuyormuş gibi yaparız, kimimiz kafamızı önümüze eğer, şoförle asla göz göze gelmeyiz. Komisyonumuzun bir etkinliğinde sevgili Hasbiye Günaçtı’nın söylediği şöyle bir laf vardı; “Bir kadının elini kaldırmasıyla bir erkeğin elini kaldırması arasındaki fark üzerine ansiklopedi yazılır” diye. Aynısı bu konu için de geçerli.

Sanki kadınları düşünüp de kolluyormuşçasına yapılan bu ayrımcı uygulamalar, cinsiyetçi ve kadın düşmanı bakış açılarını beslemekten başka hiçbir işe yaramıyor. Daha bu sabah işe gelirken dinlediğim haber şu; “Toplu taşımada tahrik oldum iddiasıyla bir kadın yolcuyla tokatlayan erkek iyi hal indirimi aldı.” Neyin iyi hali, açıklayabilecek biri var mı? Yok. Aklımızla dalga geçen yargı kararları bize ne hissettiriyor, bunu düşünen var mı? O da yok. Peki ne var? Pembe vagon var.

Türkiye’de hemen hemen her gün hiçbir ederi ve değeri olmayan zatlar çıkıp akıl ve çağ dışı sözler ortaya atıyor. Hiç duymadığımız falanca gazetele- rin duymadığımız falanca yazarları, bilmem hangi şehrin müftüsünün damadı, şu partinin gençlik kollarının başkanının eniştesi gibi tipler çıkıyor, kadınların diz kapağından giydikleri şorta kadar her konuda ahkâm kesiyor. Kim bu insanlar, nasıl bu kadar şuursuzca konuşup hayatımıza girebiliyorlar ve en önemlisi medyada böylesine geniş yer bulabiliyorlar anlamıyorum.

Toplu taşımada şort giyen bir erkeği tahrik oluyorum diye bir kadının tekmelediğini duydunuz mu? Bir tane kadın köşe yazarı çıkıp da erkek çocuğun diz kapağı anneyi tahrik eder diye bir beyan verebilir mi, mümkün mü böyle bir şey? Ama erkeklerin yapması nerdeyse olağan.

Böyle gündem olan ifadelerden konuyla da ilgili olan bir örnek: “Kadın kocası ile birlikte seyahat etmek istiyorsa, karma vagona binerler. Kadınlar için ayrı vagonlar olur, ama isteyenler, tacizlere razı (hattâ onlardan memnun) olarak erkeklerin arasında seyahat edebilir.” Bu cümlelerde “vagona binmek” eylemi dışında bir tane

mantık çerçevesinde sıralanmış kelime bulabilen var mı? Yetkililer ve etkililer, kadınları düşünüyor olsalardı bu işin böylesi bir noktaya geleceğini çoktan öngörürlerdi. Bizi düşünselerdi, derdimizin erkeklerin bizi koruyup kollaması değil, hak ettiğimiz eşitlik ve adaletin sağlanması olduğunu bilirlerdi. Tabi eğer düşünselerdi...

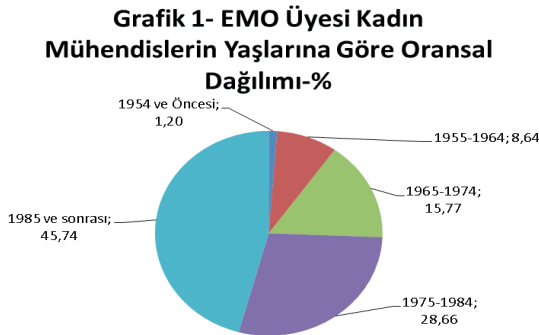
Biz eşitlik istedikçe bizi toplumun dışına itmeye kimsenin hakkı yok. Ne şort giymekten vazgeçeceğiz ne de pembe vagonlarınıza bineceğiz. Biz, o vagonların gittiği yere gelmiyoruz.

KADIN MÜHENDİSLERDE İŞSİZLİK VE İSTİHDAM

Banu Salman
EMO Genel Merkez

Kadınların eğitim ve çalışma hayatında karşı karşıya kaldıkları ayrımcılık, EMO'nun bünyesindeki mesleki alanlarda daha da ön plana çıkmaktadır. EMO'ya üye olan mühendislerde kadınların ağırlığına bakıldığında; araştırma kapsamında anket gönderimi yapılan 38 bin 755 mühendisin 34 bin 658'inin erkek, yalnızca 4 bin 97'sinin kadın olduğu görülmektedir. Kadın mühendislerin EMO üyeleri içindeki oranı yüzde 10.57 ile Türkiye'de yüzde 13.1'i olan yükseköğretili kadın nüfus oranından daha düşüktür.

Yaşlarına göre kadın mühendislerin dağılımına (Grafik 1) bakıldığında; kadınların giderek daha fazla EMO bünyesindeki mühendislik alanlarında eğitim görüp çalışma yaşamına dahil oldukları saptanmaktadır.

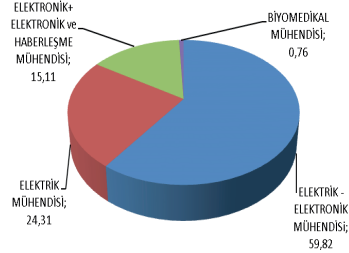

Kadın mühendis sayısının başlangıca göre oransal olarak yüksek artışlar sağlaması erkek egemen yapıyı değiştirmeye yetmemektedir. Dahası erkek mühendislerin sayısının kadın mühendislerden daha yüksek oranlı artması da söz konusudur. Kadınların 1965-1974 doğumlu mühendislerde yüzde 10 olan payı, 1975-1984 doğumlu mühendislerde yüzde 9.53'e düşmüştür. Ancak 1985 ve sonrası doğumlu mühendislerde kadınların payı 14.33'e yükselmiş; böylece EMO üyesi mühendisler içinde kadınların payı yüzde 10.57 olabilmıştır.

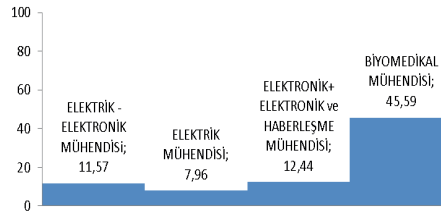
Elektrik Mühendisliğinde Cinsiyet Makası Açılıyor

Grafik 2’de görüldüğü gibi kadın mühendislerin yarısından fazlası elektrik-elektronik mühendisi; yüzde 24.31’i elektrik mühendisi ve yüzde 15.11’i elektronik ile elektronik ve haberleşme mühendisidir. Ancak kadın mühendislerin kendi içindeki unvanlar dağılımı EMO geneline yansımamaktadır. EMO üyesi elektrik mühendislerinin yalnızca yüzde 7.96’sını, elektrik-elektronik mühendislerinin yüzde 11.57’sini, elektronik ile elektronik ve haberleşme mühendislerinin de yüzde 12.44’ünü kadınlar oluşturmaktadır. (Grafik 3) En eşitlikçi grubu oluşturan biyomedikal mühendislerinin yüzde 45.6’sı kadın olmakla birlikte EMO üyesi mühendisler içindeki biyomedikal mühendisi sayısı yalnızca 68’tir.

Grafik 2- EMO Üyesi Kadın Mühendislerin Unvanlarına Göre Oransal Dağılımı-%

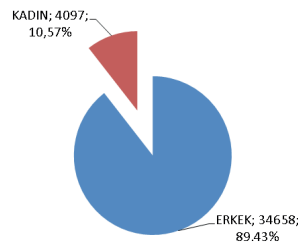
Grafik 3- Kadın Mühendislerin Unvanlarına Göre EMO Üyesi Mühendisler İçindeki Payları-%

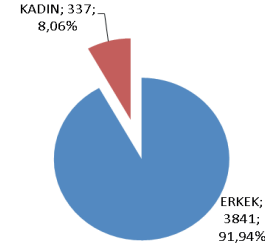
Kadınların Ankete Katılımı Düşük

Ankete katılım sağlayan 4 bin 178 mühendisin 337’si kadındır. Kadın mühendislerin ankete katılım oranı yüzde 8.06 ile araştırma evrenini oluşturan EMO üyeleri içindeki yüzde 10.57’lik payından daha düşük kalmıştır. Kadın mühendislerin erkek mühendislerle oranla araştırmaya daha az katılım göstermelerinin, “kadına toplumda biçilen ev ve iş yaşamındaki rol”, “bilgisayar kullanımı” gibi pek çok neden olduğu düşünülebilir. Örneklemdeki kadınlardan biyomedikal mühendisleri dışındaki unvanlarda eksik temsiliyet görülmektedir. Erkeklerde ise tersine biyomedikal mühendisleri dışındaki unvanlarda fazla temsiliyet tespit edilmiştir.

Grafik 4- EMO Üyesi Mühendislerin Cinsiyete Göre Dağılımı (Sayı ve Oran)

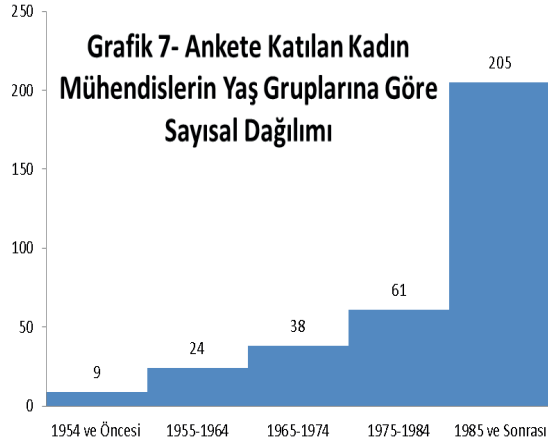
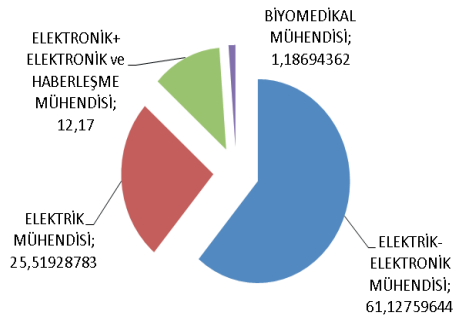

Grafik 5- Ankete Katılan Mühendislerin Cinsiyete Göre Dağılımı (Sayı ve Oran)

Grafik 6’da ankete katılan kadın mühendislerin unvanlarına göre dağılımı, Grafik 7’de de yaş gruplarına göre dağılımı oransal olarak verilmiştir. Ankete katılan kadın mühendislerde en büyük unvan grubunu elektrik-elektronik mühendisleri, en büyük yaş grubunu da 1985 ve sonrası doğumlu olanlar oluşturmaktadır.

Grafik 6- Ankete Katılan Kadın Mühendislerin Unvanlarına Göre Oransal Dağılımı-%

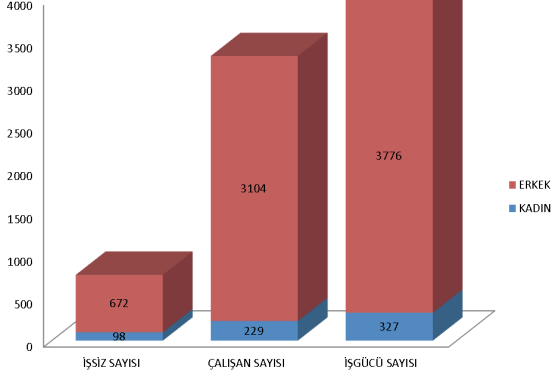

Kadınlar İşsizlikten Aldıkları Payda Büyüyor

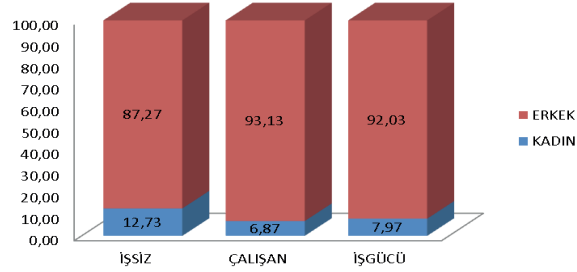
Araştırma kapsamında işgücü arzı oluşturan 4103 mühendisin 327’si kadındır. Yani EMO genelinde mühendislerin yüzde 10.57’sini kapsayan kadınlar, işgücünün yüzde 7.9’unu oluşturmaktadır. İşsiz olduğu saptanan 770 mühendisin 672’si (yüzde 87.3) erkek, 98’i (yüzde 12.7) kadındır. Kadın mühendisler işgücü arzında sahip oldukları paydan daha fazla işsizlik içinde yer tutmaktadırlar. **Özetle EMO genelinde yüzde 10.57’lik paya sahip olan kadınlar; işgücü arzına dahil olan mühendislerin yüzde 7.9’unu oluşturmalarına karşın işsizlerin içinde yüzde 12.7’lik paya sahiptir.**

Bu durum kadınların EMO bünyesindeki mesleki alanları neden tercih etmediklerini gösteren bir veri sunmaktadır. Yani EMO bünyesindeki mesleki alanlarda kadınlar eğitim görseler bile işgücüne erkeklere göre daha az dahil olabilmekte ve dahil olduklarında da daha çok işsizlik sorunuyla karşı karşıya kalmaktadırlar. Grafik 8 ve 9’da kadın ve erkek ayrımıyla işgücü, istihdam ve işsizlik verileri görülmektedir.

Grafik 8- Kadın ve Erkek Mühendislerde İşgücü, İstihdam ve İşsizlik (Sayı)

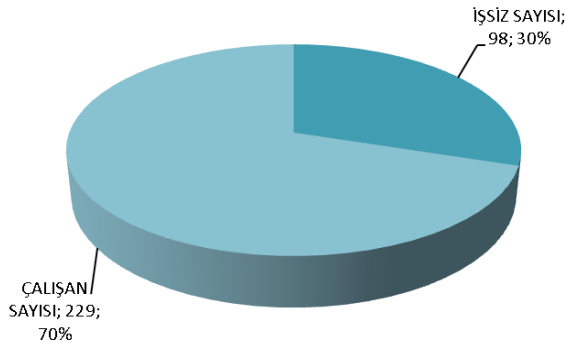

Grafik 9- Kadın ve Erkek Mühendislerin İşgücü, İstihdam ve İşsizlik İçinde Sahip Oldukları Paylar (%)

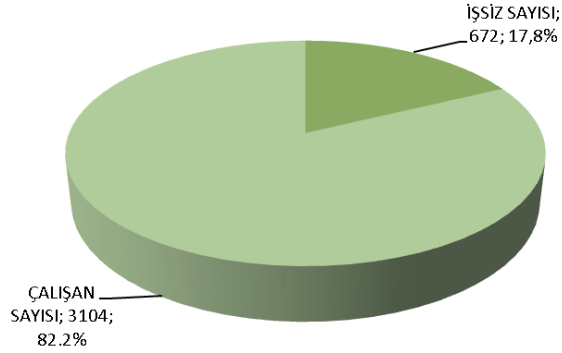

Kadın ve erkek mühendisler için ayrı ayrı işsizlik oranı hesaplandığında ise, EMO üyesi işgücü arzı oluşturan kadın mühendislerde işsizlik oranının yüzde 30 olduğu belirlenmiştir. Bu oran hem EMO geneli için tespit edilen yüzde 18.77'lik işsizlik oranından hem de erkek mühendislerde yüzde 17.8 olan işsizlik oranından çok daha yüksektir. EMO'ya üye olan her 10 kadından 3'ü işsizlikle karşı karşıyadır. Grafik 10'da kadın mühendisler, Grafik 11'de erkek mühendislerde işsiz ve çalışan oranları görülmektedir.

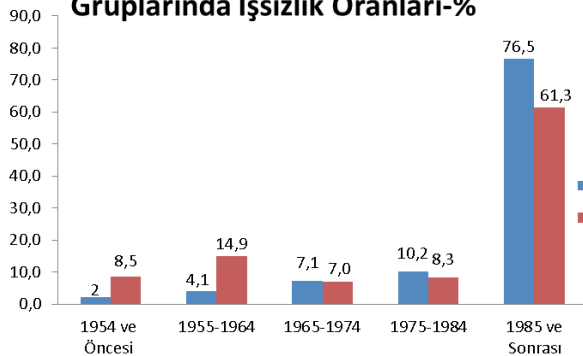
Grafik 10- Kadın Mühendislerde İşsizlik (Sayı ve Oran)

Grafik 11- Erkek Mühendislerde İşsizlik (Sayı ve Oran)

Grafik 12- Cinsiyet Ayrımına Göre Yaş Gruplarında İşsizlik Oranları-%

Cinsiyet ayrımına göre her yaş grubu içindeki işsizlik oranları ayrıca hesaplanarak Grafik 12'de verilmiştir. Buna göre kadınlarda da erkeklerde en büyük işsizlik oranı 31 yaşında ve daha genç mühendislerde görülmektedir. Erkek genç mühendislerde yüzde 61.3 olan işsizlik oranları kadınlarda yüzde 76.5'e kadar tırmanmaktadır. Anket gönderilen kadın mühendisler içinde yüzde 45.7 payı olan 31

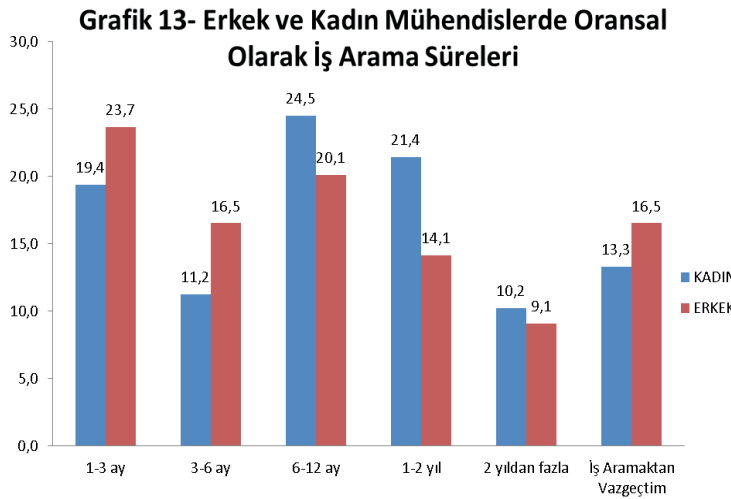
yaşında ve daha gençler, işgücü oluşturan kadın örnekleme yüzde 62.7'lik ağırlığa sahiptirler. **Bu duruma paralel olarak genç kadın mühendislerde işsizliğin yüksek olduğu düşünülebilir. EMO üyesi her 10 genç kadın mühendisten 8'i iş bulamamaktadır.**

İş Arama Süresi Kadınlarda Daha Uzun

Grafik 13'te erkek mühendislerde ve kadın mühendislerde ayrı ayrı olarak hesaplanmış olan iş arama sürelerine göre oransal dağılım verilmiştir. Kadın mühendislerin erkek mühendislerle göre daha uzun süreli işsizlik ile karşı karşıya kaldıkları görülmektedir.

Kadın işsizlerin yüzde 24.5'i 6-12 aydır, yüzde 21.43'ü 1-2 yıldır, yüzde 10.2'si 2 yıldan daha uzun süredir iş aradıklarını bildirmişlerdir. Yani 6 aydan daha uzun zamandır iş arayan kadın mühendisler, işsiz kadın mühendislerin yarıdan fazlasını aşmaktadır.

Kadın mühendislerin göreceli olarak iş bulabilmek için daha uzun süre iş aramak zorunda kaldıkları anlaşılmaktadır. Bu durumda kadınların genel olarak istihdamda tercih edilmemeleri, EMO bünyesindeki mesleki alanlardaki erkek egemenliği, kadınların uzun süreli işsizliği daha fazla kabullenmeleri ya da ümitlerini kaybetmeden kendi mesleki alanlarında iş aramaya devam etmelerinin etkenler olduğu belirtilebilir. Kadınların ısrarla iş aramaya devam ettikleri verilere de kısmen yansımaktadır. Erkek işsizlerin yüzde 16.5'i, kadın işsizlerin yüzde 13.3'ü iş aramaktan vazgeçtiğini bildirmiştir.

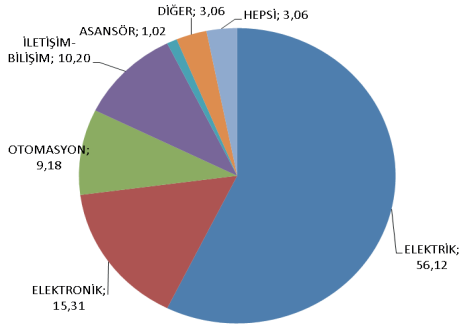
Çalışma Alanı Tercihinde Cinsiyet Etkisi

Kadın işsiz mühendislerin çalışmak istedikleri alan tercihleri Grafik 14'te ve erkek işsiz mühendislerin tercihleri Grafik 15'te görülmektedir. Cinsiyete göre elektrik alanının cazip iş alanı olma özelliği değişmemiştir. İşsiz erkek mühendislerin yüzde 61.3'ü, işsiz kadın mühendislerin ise yüzde 56.12'si elektrik alanında iş aramaktadır. Kadın işsizlerin kendi arasındaki dağılımda ise erkek işsizlere göre elektronik alanında iş aramanın daha fazla yoğunluk oluş-

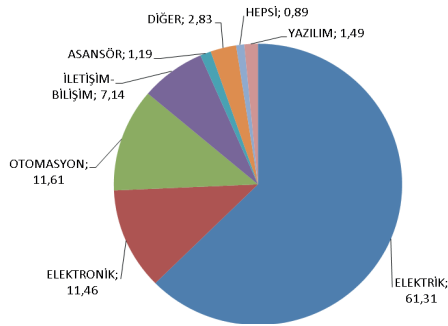
turduğu görülmektedir. Erkek işsiz mühendislerin yüzde 11.46'sı, kadın işsiz mühendislerin yüzde 15.31'i elektronik alanında iş aramaktadır. Yine kadın mühendislerin kendi arasındaki dağılımda erkek mühendislerle göre daha yoğun iş aradıkları alan iletişim-bilişim olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadın işsiz mühendislerin yüzde 10.2'si iletişim-bilişim alanında iş ararken, bu oran erkek işsiz mühendislerde yüzde 7.14'dür. Elektrikte olduğu gibi otomasyon alanında da tersi durum söz konu-

sudur. Erkek işsiz mühendislerin yüzde 11.61'i, kadın işsiz mühendislerin yüzde 9.18'i otomasyon alanında iş aramaktadır. Asansör alanında çalışmak istediğini bildiren işsiz 9 mühendisin 8'i erkek, 1'i kadındır. Yazılım alanında çalışmak isteyen 10 işsiz mühendisin hepsi erkektir. Tüm alanlarda çalışabileceğini beyan eden 9 mühendisin 6'sı erkek, 3'ü kadındır. Diğer seçeneği kapsamında bildirimde bulunan 22 işsiz mühendisten 19'u erkek, 3'ü kadındır.

Grafik 14- Kadın İşsiz Mühendislerin İş Aradıkları Alanlara Göre Oransal Dağılımı-%

Grafik 15- Erkek İşsiz Mühendislerin İş Aradıkları Alanlara Göre Oransal Dağılımı-%

İş Kaybında Cinsiyete Göre Farklılaşma

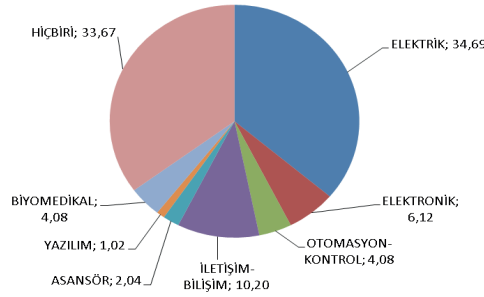
Tablo 1'de işsiz mühendislerin en son çalıştıkları iş alanlarına ilişkin bildirimleri hem sayısal hem de oransal olarak cinsiyete göre dağıtılmıştır. İşsiz 770 mühendisin 38'inin diğer seçeneği kapsamında yaptıkları bildirimleri; meslek alanı yerine çalışma pozisyonunu kapsamakta olup, tabloda dikkate alınmamıştır.

Sayısal olarak bakıldığında kadınlarda en büyük kitleyi elektrik alanında çalışırken işsiz kalan 34 mühendis oluşturmaktadır. Elektrik alanında çalışırken işsiz kalan 307 mühendis içinde kadınların payı yüzde 11.1'dir. Kadınların oransal olarak en fazla işsiz kaldıkları alan yüzde 30.8 ile biyomedikaldir. Ancak biyomedikal alanında çalışırken işsiz kalanların toplam sayısı 13'tür. Biyomedikal alanından sonra kadınların en çok işsiz kaldıkları alan iletişim-bilişimdir. İletişim-bilişim alanında çalışırken işsiz kalan mühendisler içinde kadınların payı yüzde 15.9'dur. Yine hiçbir işyerinde çalışmamış olan işsizler içinde kadınların yüzde 15.3 paya sahip olması da dikkat çekmektedir. Elektronik ve yazılım alanında çalışırken işsiz kalanlar içinde yüzde 12.5'lik paya sahip olan kadınlar, asansör alanında çalışırken işsiz kalanların yüzde 10.5'ini oluşturmaktadır. Otomasyon-kontrol alanında çalışırken işsiz kalanlar içinde kadınlar yüzde 6.8 ile en düşük paya sahiptir.

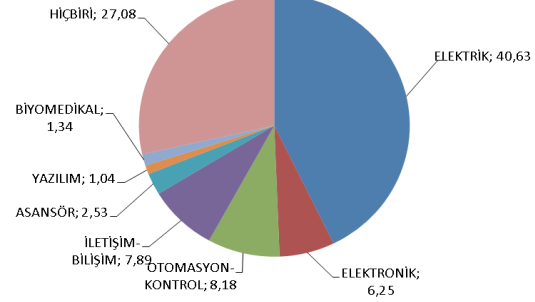
TABLO 1-İŞSİZ MÜHENDİSLERİN EN SON ÇALIŞTIKLARI MESLEKİ ALANIN CİNSİYET AYRIMINA GÖRE DAĞILIMI								
MESLEK ALANLARI/ CİNSİYET	ELEKTRİK	ELEKTRONİK	OTOMASYON- KONTROL	İLETİŞİM-BİLİŞİM	ASANSÖR	YAZILIM	BİYOMEDİKAL	Hiçbiri
KADIN-Sayı	34	6	4	10	2	1	4	33
KADIN-%	11,1	12,5	6,8	15,9	10,5	12,5	30,8	15,3
ERKEK-Sayı	273	42	55	53	17	7	9	182
ERKEK-%	88,9	87,5	93,2	84,1	89,5	87,5	69,2	84,7
TOPLAM-Sayı	307	48	59	63	19	8	13	215

Grafik 16’da kadın işsiz mühendislerin Grafik 17’de erkek işsiz mühendislerin en son çalıştıkları iş alanlarına göre dağılımları yer almaktadır. Hem kadınlarda hem erkeklerde işsiz mühendislerin en son çalıştıkları iş alanı olarak elektrik en büyük yoğunluğu oluşturmaktadır: Kadınlarda elektrik alanında çalışırken işsiz kalanların payı yüzde 34.67, erkeklerde elektrik alanında çalışırken işsiz kalanların payı yüzde 40.63’tür. Yine kadınlarda ve erkeklerde ikinci en büyük grup hiçbir işte çalışmamış olanlardır. Kadın işsizlerde hiçbir işte çalışmamış olanların payı yüzde 33.67 iken, erkeklerde bu oran yüzde 27.08’dir.

Grafik 16- Kadın İşsiz Mühendislerin En Son Çalıştıkları İş Alanına Göre Oransal Dağılımı-%

Grafik 17- Erkek İşsiz Mühendislerin En Son Çalıştıkları İş Alanına Göre Oransal Dağılımı-%

Görev Tanımına da Cinsiyet Etki Ediyor

İşsiz mühendislerden en son çalıştıkları işyerindeki görevlerini tanımlamaları da istenmiştir. İşsiz mühendislerin en son çalıştıkları iş alanına ilişkin soruda hiçbir yanıtını veren 215 mühendis dışarıda tutularak, 555 mühendisin yaptığı görev tanımlamaları dikkate alınmıştır. Böylece bu soruda son çalıştıkları iş alanı bildiriminde bulunan 66 kadın işsiz mühendis ve 489 erkek işsiz mühendisin görev tanımlarına ilişkin beyanları Tablo 2’de değerlendirilmiştir.

Erkeklerde de kadınlarda da en son çalıştıkları işyerindeki görev tanımlarında birinci sırayı “planlama-proje-taahhüt” almaktadır. Görev tanımlamasında ikinci sıra cinsiyete göre değişmektedir. Erkeklerde “işletme-bakım-onarım, teknik destek”, kadınlarda ise “yönetim” ikinci sıradadır.

Kadınlarda üçüncü sırayı “teknik satış-pazarlama”, dördüncü sırayı “Ar-Ge, Ür-Ge, tasarım”, beşinci sırayı “işletme-bakım-onarım, teknik destek”, altıncı sırayı “Üretim-yapım, test kalite kontrol”, yedinci sırayı “eğitim-öğretim” almaktadır. Son çalıştıkları işyerinde “müşavirlik-danışmanlık-ekspertlik” görevinde bulunmuş kadın mühendis yoktur. Diğer görev tanımları kapsamında da 1 kadın işsiz mühendis beyanı bulunmaktadır.

Erkeklerde ise üçüncü sırayı “yönetim”, dördüncü sırayı “üretim-yapım, test kalite kontrol”, beşinci sırayı “müşavirlik-danışmanlık-ekspertlik”, altıncı sırayı “Ar-Ge, Ür-Ge, tasarım”, yedinci sırayı “teknik satış-pazarlama”, sekizinci sırayı “eğitim-öğretim” almaktadır. Diğer görev tanımları kapsamında ise 4 erkek işsiz mühendis bildirimi vardır.

TABLO 2- İŞSİZ MÜHENDİSLERİN EN SON ÇALIŞTIKLARI İŞYERİNDEKİ GÖREV TANIMLARININ CİNSİYETE GÖRE DEĞİŞİMİ					
Görev Tanımları	Erkek (Sayı)	Erkek (Oran-%)	Kadın (Sayı)	Kadın (Oran-%)	TOPLAM
1- Planlama-Proje-Taahhüt	145	29,65	25	37,88	170
2- İşletme-Bakım-Onarım, Teknik Destek	127	25,97	6	9,09	133
3- Yönetim	69	14,11	11	16,67	80
4- Üretim-Yapım, Test Kalite Kontrol	51	10,43	4	6,06	55
5- Müşavirlik-Danışmanlık-Ekspertlik	36	7,36	0	0,00	36
6- Ar-Ge-Ür-Ge-Tasarım	35	7,16	8	12,12	43
7- Teknik Satış-Pazarlama	12	2,45	9	13,64	21
8- Eğitim-Öğretim	10	2,04	2	3,03	12
9- Diğer	4	0,82	1	1,52	5
TOPLAM	489	100	66	100	555

Cinsiyet ayrımının görev tanımlarına nasıl etki ettiğine bakmak açısından bu sonuçlar incelendiğinde; “işletme-bakım-onarım, teknik destek”, “üretim-yapım, test kalite kontrol” gibi fiziksel işgücüne yönelik görev tanımlarına daha çok erkek mühendislerin uygun görüldüğü anlaşılmaktadır. Yine “müşavirlik-danışmanlık-ekspertlik” gibi kendi işyerine sahip olduğuna işaret eden görev tanımına kadınlarda hiç rastlanmamıştır. Ancak yine kendi bürosunda çalışmaya da işaret eden “planlama-proje-taahhüt” kadın işsiz mühendislerin son çalıştıkları işyerindeki görev tanımına ilişkin en çok işaretledikleri seçeneği oluşturmaktadır. Yine de tüm mühendislerin görev tanımları içinde kadınların planlama-proje-taahhüt işlerine ilişkin görev tanımının payı yüzde 4.5’te kalmaktadır.

Oransal olarak işsiz kadın mühendisler içindeki son yaptıkları göreve ilişkin tanımlamada “yönetim” seçeneği de önemli bir paya sahip görünmektedir. Yani işsiz kalan kadın mühendisler içinde yöneticilik vasfı yüzde 16.67 oranıyla önemli bir yer tutmaktadır. Ancak bu önem görece olarak yüksektir. Çünkü bütün işsiz mühendisler içinde yönetici konumundayken işsiz kalan kadın mühendisler, yalnızca yüzde 1.98 pay alabilmektedir. Erkek işsiz mühendislerden yönetici konumunda bulunmuş olanlar, 555 işsiz mühendis içinde yüzde 12.43’lük paya sahiptir.

İşsiz mühendislerin meslek alanlarındaki işsizliğe ilişkin görüşleri cinsiyet ayrımına göre Tablo 3’de değerlendirilmiştir. Toplam 770 işsiz mühendisin yaptığı 1818 işsizlik nedenine ilişkin bildirimin 236’sı kadınlara, 1582’si erkeklere aittir. Cinsiyet ayrımına göre bakıldığında kadın ve erkeklerde işsizliğin nedenine ilişkin bildirimlerde ilk sırada yer alan seçenekle ikinci sırada yer alan seçeneğin yer değiştirdiği saptanmıştır. Kadınlarda işsizliğin nedenine ilişkin en yoğun bildirim yüzde 22.9 oranıyla “mezun sayısının fazlalığı” olarak gösterilmiştir. Erkeklerde bu seçenek yüzde 21.8 oranıyla ikinci sırada işsizlik nedeni olarak değerlendirilirken, ilk sırada yüzde 22.6 oranıyla “askerlik, deneyim gibi ağır işe alım koşulları, istihdam alanı azlığı, çalışma koşulları” görülmektedir. Kadın işsiz mühendisler bu seçeneği yüzde 19.5 oranıyla ikinci sırada işsizlik nedeni olarak işaret etmektedirler.

İşsizliğin nedenlerine ilişkin sıralamada üçüncülük ve dördüncülük de kadın ve erkeklerde yer değiştirmiştir. Kadınlarda yüzde 19.07 oranıyla “Türkiye’nin elektrik-elektronik alanında geri kalması”, erkeklerde ise yüzde 17.26 oranıyla “yetersiz eğitim sistemi” üçüncü sırada işsizlik nedeni

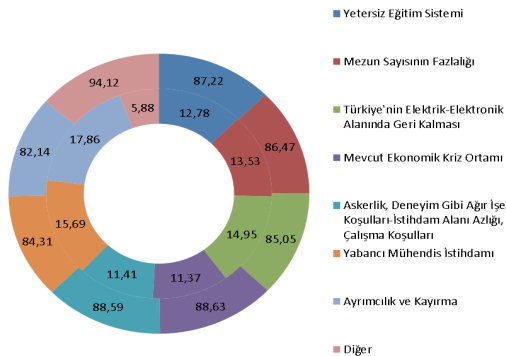
olarak bildirilmiştir. Dördüncülük kadınlarda yüzde 16.95 ile “yetersiz eğitim sistemi”, erkeklerde yüzde 16.18 ile “Türkiye’nin elektrik-elektronik alanında geri kalması” olmuştur.

Tablo 3-İŞSİZ MÜHENDİSLERİN MESLEKİ ALANLARINDAKİ İŞSİZLİĞE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ					
İşsizliğin Nedenleri	Kadın-Sayı	Kadın-%	Erkek-Sayı	Erkek-%	TOPLAM
Yetersiz Eğitim Sistemi	40	16,95	273	17,26	313
Mezun Sayısının Fazlalığı	54	22,88	345	21,81	399
Türkiye’nin Elektrik-Elektronik Alanında Geri Kalması	45	19,07	256	16,18	301
Mevcut Ekonomik Kriz Ortamı	29	12,29	226	14,29	255
Askerlik, Deneyim Gibi Ağır İşe Alım Koşulları-İstihdam Alanı Azlığı, Çalışma Koşulları	46	19,49	357	22,57	403
Yabancı Mühendis İstihdamı	16	6,78	86	5,44	102
Ayrımcılık ve Kayırma	5	2,12	23	1,45	28
Diğer	1	0,42	16	1,01	17
TOPLAM	236	100	1582	100	1818

İşsiz Kadınlar Ayrımcılıktan Daha Çok Şikayetçi

İşsizliğin nedenlerine ilişkin her bir seçeneğin içinde kadın ve erkek mühendislerin bildirimlerinin payları Grafik 18’de görülmektedir. Kadın mühendislerin en yoğun bildirimi “ayrımcılık ve kayırma” kapsamındadır. Soruda sunulan seçenekler içinde yer almamasına karşın “diğer” seçeneği kapsamında mühendislerin yaptığı yazılı bildirimlerde yoğunlaşma olması nedeniyle ayrı bir başlık açılarak araştırmada değerlendirmeye dahil edilen “ayrımcılık ve kayırma” seçeneğinde kadın işsiz mühendislerin payı yüzde 17.86’dır. Bu durum kadınların iş yaşamında karşılaştıkları ayrımcılığı da ortaya koymaktadır.

Grafik 18- İşsiz Mühendislerin Meslek Alanlarında İşsizliğe İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Ayrımına Göre Dağılımı-% (Kadınlar-iç daire, Erkekler-dış daire)

Çalışan Mühendisler İşsizliğin Nedeninde Hemfikir

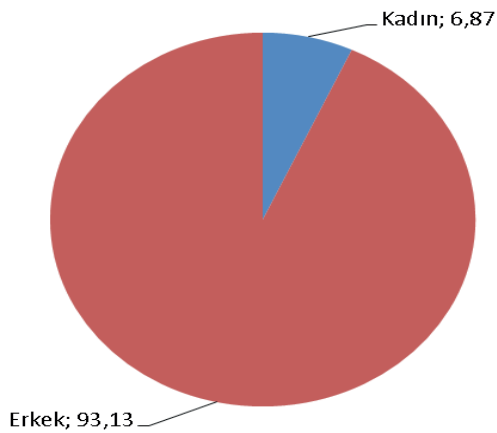
Çalışan mühendislerin meslek alanlarındaki işsizliğe ilişkin görüşleri de cinsiyet ayrımına göre Tablo 4’te yer almaktadır. Cinsiyet ayrımı fark etmeksizin işsizliğin nedeninin en fazla “mezun sayısının fazlalığı” olarak görüldüğü saptanmıştır. Çalışan erkek mühendislerin yüzde 22.82’si, kadın mühendislerin de yüzde 24.63’ü bu düşüncededir. İşsizliğin nedeni olarak ikinci sırada erkek mühendisler yüzde 22.75 oranıyla, kadın mühendisler de yüzde 19.5 oranıyla “yetersiz eğitim sistemi”ne dikkat çekmişlerdir. Üçüncü sırada (erkeklerde yüzde 18.77,

kadınlarda yüzde 18.75) “Türkiye’nin elektrik-elektronik alanında geri kalması” işsizliğin nedeni olarak ortaya konulmuştur.

Tablo 4- Çalışan Mühendislerin Meslek Alanlarındaki İşsizliğe İlişkin Görüşlerinin Cinsiyet Ayrımına Göre Dağılımı					
İşsizlik Nedenleri	Kadın-Sayı	Kadın-%	Erkek-Sayı	Erkek-%	Toplam
Yetersiz Eğitim Sistemi	106	19,49	1624	22,75	1730
Mezun Sayısının Fazlalığı	134	24,63	1629	22,82	1763
Türkiye’nin Elektrik-Elektronik Alanında Geri Kalması	102	18,75	1340	18,77	1442
Mevcut Ekonomik Kriz Ortamı	89	16,36	962	13,48	1051
Askerlik, Deneyim Gibi Ağır İşe Alım Koşulları-İstihdam Alanı Azlığı, Çalışma Koşulları	79	14,52	1181	16,54	1260
Yabancı Mühendis İstihdamı	27	4,96	280	3,92	307
Ayrımcılık ve Kayırma	1	0,18	21	0,29	22
Diğer	6	1,10	90	1,26	96
İşsizlik Yok	0	0	12	0,17	12
TOPLAM	544	100	7139	100	7683

Kadınların 13.6 Katı Erkek Çalışma Hayatında

Grafik 19- Çalışan Mühendislerin Cinsiyete Göre Dağılımı (%)

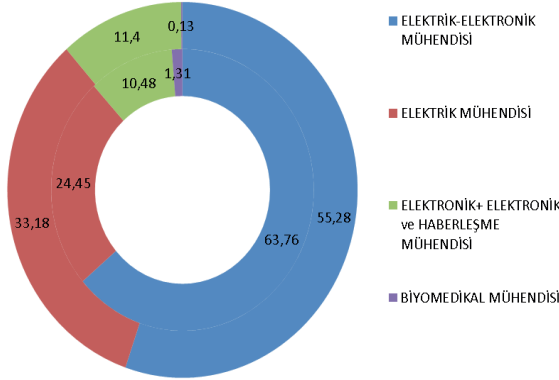

Çalışan mühendislerin 3 bin 104’ü erkek, 229’u kadındır. Grafik 19’da çalışan mühendislerin cinsiyete göre dağılımı oransal olarak verilmiştir. Buna göre kadın mühendislerden 13.6 kat daha fazla erkek mühendis çalışma hayatında yer almaktadır. Çalışan mühendisleri unvanlarına göre cinsiyet açısından karşılaştırdığımızda erkek egemenliğinin elektrik mühendisliğinde daha çok yoğunlaştığı görülmektedir. Kadın elektrik mühendislerinin 18.4 katı erkek elektrik mühendisi çalışma hayatındadır. Erkek egemenliği elektrik mühendislerindeki kadar olmamakla birlikte elektronik mühendisliğinde 14.75 kattır. Elektrik-elektronik mühendisliğinde ise ka-

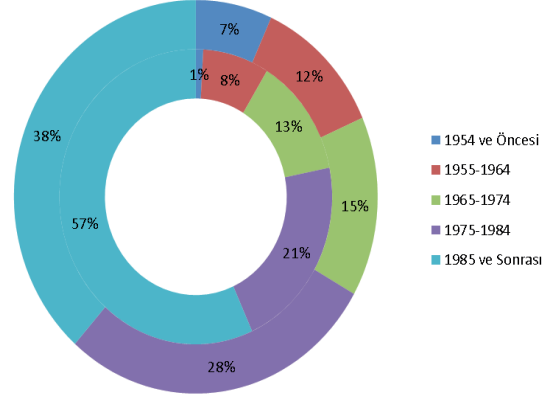
dınlara göre 11.75 kat daha fazla erkek çalışma hayatında yer almaktadır. Elektronik ile elektronik ve haberleşme mühendislerinde ise her kadın mühendise 10.25 erkek mühendis karşılık gelmektedir. Biyomedikal mühendisi üyelerinin sayısı ve ankete katılımları sayısal olarak oldukça düşük olmakla birlikte erkek çalışan mühendis sayısı 4 iken kadın çalışan mühendis sayısı 3 olmuştur.

Grafik 20’de çalışan erkek ve kadın mühendislerin unvanlarına göre dağılımları, Grafik 21’de ise yaş gruplarına göre dağılımları gösterilmektedir.

Grafik 20- Çalışan Mühendislerin Unvanlarına Göre Dağılımı-%
(Kadınlar-iç daire, Erkekler-dış daire)

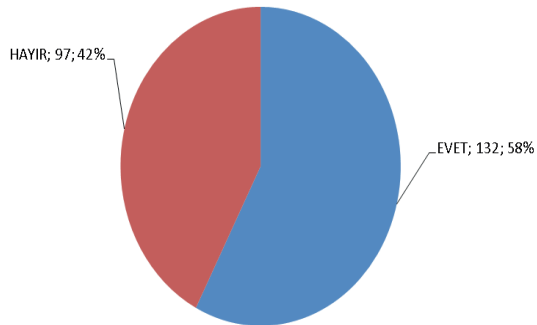
Grafik 21- Çalışan Mühendislerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı-%
(Kadınlar-iç daire, Erkekler-dış daire)

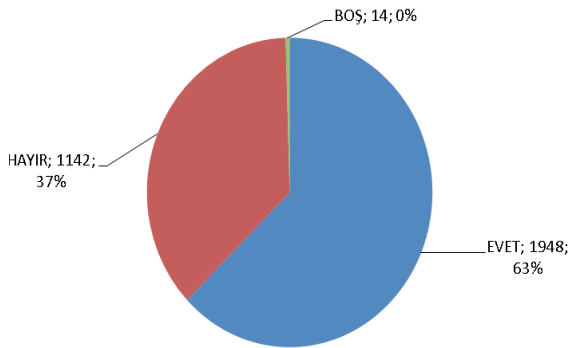
Erkek Mühendisler İşlerinden Daha Memnun

Çalışan mühendisler içinde işinden memnun olanların 1948’i erkek, 132’si kadındır. Çalışan kadın mühendisler içinde de çalışan erkek mühendisler içinde de işinden memnuniyet bildiriminde bulunanlar yarısından fazladır. Bununla birlikte erkek mühendislerde memnuniyet bildirimi daha yüksek bulunmuştur. Grafik 22 ve 23’te görüldüğü gibi erkeklerde memnuniyet oranı yüzde 62.76, kadınlarda yüzde 57.64’tür.

Grafik 22- Çalışan Kadın Mühendisler İşlerinden Memnun mu?
(Sayı ve oran-%)

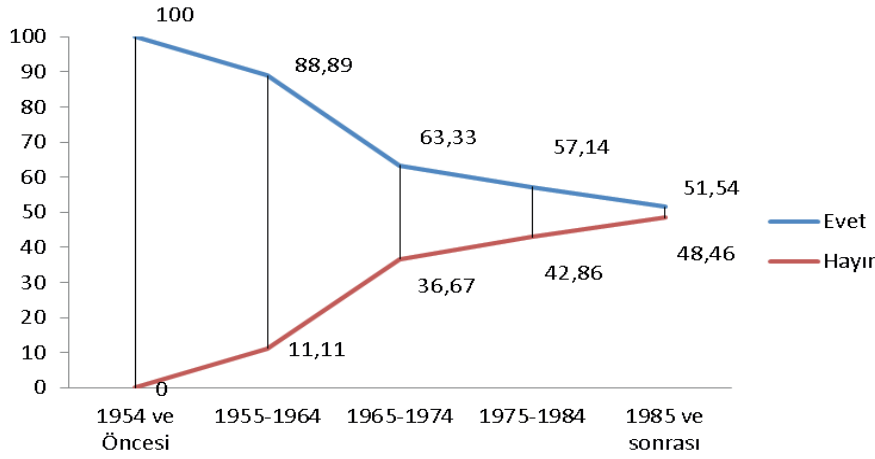
Grafik 23- Çalışan Erkek Mühendisler İşlerinden Memnun mu?
(Sayı ve Oran-%)

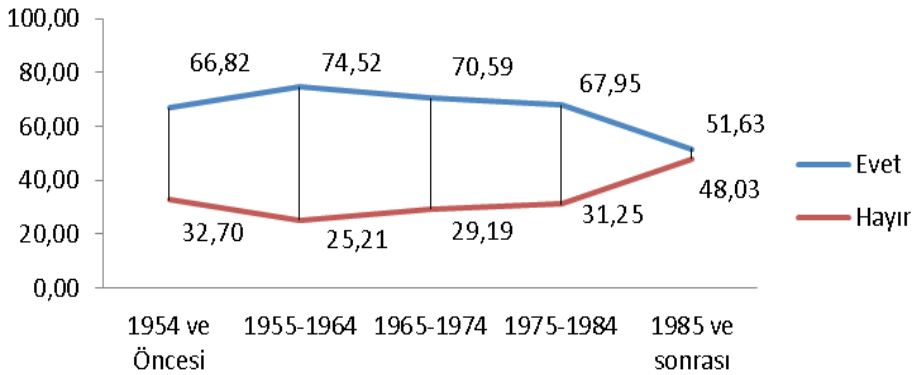
İş Memnuniyeti Gençlerde Azalıyor

Çalışan kadın mühendisler için verilen Grafik 24 ve çalışan erkek mühendisler için hazırlanan Grafik 25; genç yaş gruplarına doğru iş memnuniyetinde dramatik bir azalma olduğunu gözler önüne sermektedir. Kadın mühendislerin daha da az sayıda oldukları yaş gruplarında memnuniyet bildirimlerinin, aynı yaş gruplarındaki erkek mühendisler göre daha fazla olması dikkat çekicidir. Bu durum, geçmiş yıllarda çalışma hayatına giren kadınların, EMO'nun bünyesindeki mühendislik alanlarında varlık göstermekten dahi memnuniyet duyduklarına da işaret etmektedir.

Grafik 24- Kadın Mühendislerde İşten Memnuniyet Durumunun Yaş Grupları Bazında Oransal Değişimi-%

Grafik 25- Erkek Mühendislerde İşten Memnuniyet Durumunun Yaş Grupları Bazında Oransal Değişimi-%

TABLO 5- İŞİNDEN MEMNUN OLAN KADIN ÇALIŞANLARIN NEDENLERİ		
Memnuniyet Nedenleri/Yaş Grupları	TOPLAM Sayı	TOPLAM (%)
Mesleki Tatmin	41	33,33
Çalışma Koşulları	33	26,83
İş Yeri ve İş İlişkileri	16	13,01
Ücret Düzeyi	15	12,20
Çalışma Süresi	10	8,13
Diğer	3	2,44
Kendi İşi	2	1,63
Hepsi	2	1,63
Birden fazla seçenek	1	0,81
TOPLAM	123	100

TABLO 6- İŞİNDEN MEMNUN OLAN ERKEK ÇALIŞANLARIN NEDENLERİ		
Memnuniyet Nedenleri	TOPLAM Sayı	TOPLAM (%)
Çalışma Koşulları	548	30,14
Mesleki Tatmin	454	24,97
Ücret Düzeyi	293	16,12
İş Yeri ve İş İlişkileri	291	16,01
Çalışma Süresi	105	5,78
Kendi İşi	62	3,41
Hepsi	34	1,87
Diğer	22	1,21
Birden fazla seçenek	9	0,50
TOPLAM	1818	100

İşten Memnuniyet Nedenleri

Araştırma kapsamında işten memnuniyet ve memnuniyetsizlik nedenleri de sorgulanmış olup cinsiyet ayrımına göre ayrıca değerlendirilmiştir. Tablo 5’te kadın mühendislerin, Tablo 6’da erkek mühendislerin memnuniyet nedenlerine ilişkin bildirimleri yaş gruplarına göre dağılımıyla birlikte verilmiştir. İşinden memnun 132 kadın mühendisten 123’ü; işinden memnun olan 1948 erkek mühendisten de 1818’i neden bildiriminde bulunmuştur.

Kadın mühendislerin memnuniyet nedenleri arasında ilk sırayı “mesleki tatmin” almış, ikinci sırada “çalışma koşulları” gelmiştir. Erkeklerde tersine ilk sıraya “çalışma koşulları”, ikinci sıraya “mesleki tatmin” yerleşmiştir. Üçüncü ve dördüncü sıranın da kadınlar ile erkeklerin bildirimlerinde yer değiştirdiği görülmüştür. “İş yeri ve iş ilişkileri” kadınlarda üçüncü, erkeklerde dördüncü neden olmuştur. “Ücret düzeyi” erkeklerde memnuniyet nedeni olarak üçüncü, kadınlarda ise dördüncü sırada yer almıştır. Memnuniyet bildiriminde seçeneklerde yer almamasına karşın kendi işini yaptığını bildiren mühendisler ayrıca bakılmıştır. Kadınlarda yalnızca 2 mühendis memnuniyet bildirimi olarak kendi işini yaptığını belirtirken, erkeklerde bu sayı 62 olmuştur.

Kadın ve Erkekler Memnuniyetsizlik Nedenlerinde Birleşiyor

Memnuniyetsizlik nedenlerine ilişkin yapılan bildirimler cinsiyet ayrımına göre değerlendirildiğinde seçenekler arasındaki sıralamanın değişmediği, ancak oransal farklılıklar olduğu belirlenmiştir. İşinden memnun olmayan çalışanların yaptıkları bildirimlerden kadın mühendislerin memnuniyetsizlik nedenleri Tablo 7’de, erkek mühendislerin memnuniyetsizlik nedenleri Tablo 8’de yer almaktadır.

İşinden memnun olmayan 97 kadın mühendisten 37’si, yani yüzde 38.14’ü ücret düzeyini temel sorun olarak bildirmiştir. Ücretten memnun olmayan erkek mühendis sayısı ise 488 olup; erkek mühendisler içinde yüzde 42.92 ile işten memnuniyetsizlik nedenleri arasında en büyük kesimi

oluşturmaktadır. Memnuniyetsizlik nedeni olarak “mesleki tatminsizlik” seçeneğini işaretleyen 27 kadın mühendis, kadınların yüzde 27.84’ünü kapsamaktadır. Erkeklerde de mesleki tatminsizlik ikinci sırada memnuniyetsizlik nedeni olurken, yüzde 21.2 ile oransal olarak kadınların gerisinde kalmıştır.

Üçüncü sırada “iş yeri ve iş ilişkileri” memnuniyetsizlik nedeni olmuştur. Kadınlarda bu seçeneği işaretleyenler yüzde 12.37, erkeklerde yüzde 11.08’lik paya sahiptir. Çalışma koşulları açısından ise erkeklerde oransal olarak kadınlardan daha fazla olumsuz bildirim tespit edilmiştir. İşinden memnun olmayan kadın çalışanların yüzde 7.22’si, erkeklerin ise yüzde 10.91’i çalışma koşulları seçeneğini memnuniyetsizlik nedeni olarak işaretlemiştir.

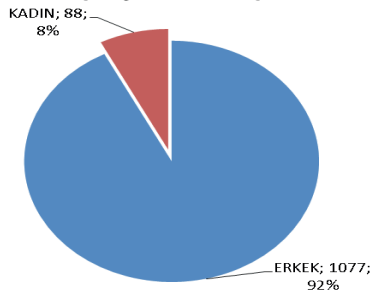
Memnuniyetsizlik Nedenleri	TOPLAM Sayı	TOPLAM(%)
Ücret Düzeyi	37	38,14
Mesleki Tatminsizlik	27	27,84
İş Yeri ve İş İlişkileri	12	12,37
Çalışma Koşulları	7	7,22
Çalışma Süresi	5	5,15
Birden fazla seçenek	4	4,12
Diğer	3	3,09
Hepsi	2	2,06
TOPLAM	97	100

Memnuniyetsizlik Nedenleri	TOPLAM Sayı	TOPLAM(%)
Ücret Düzeyi	488	42,92
Mesleki Tatmin	241	21,20
İş Yeri ve İş İlişkileri	126	11,08
Çalışma Koşulları	124	10,91
Çalışma Süresi	63	5,54
Diğer	41	3,43
Birden fazla seçenek	39	3,61
Hepsi	15	1,32
TOPLAM	1137	100

Kadın Mühendislerin Yüzde 39’u Başka İş Arıyor

Çalışan ancak başka bir iş aradığını belirten 1165 mühendisten 1077’si erkek, 88’i kadındır. Buna göre Grafik 26’da görüldüğü gibi başka iş arayan mühendislerin yüzde 92’si erkek, yüzde 8’i kadındır.

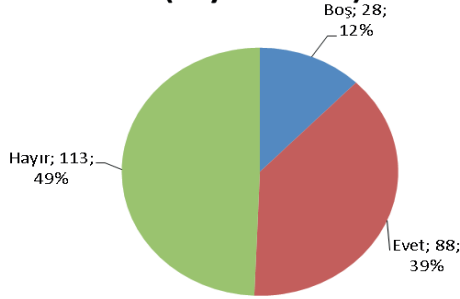
Grafik26- Çalışan Mühendisler İçinde Başka İş Arayanların Cinsiyete Göre Dağılımı (Sayı ve Oran)

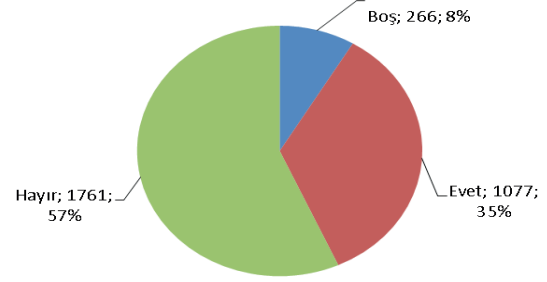
Kadın ve erkek çalışanlar içinde başka iş arayan mühendislerin paylarına ayrı ayrı bakılmıştır. İşinden memnun olmadığını bildiren 97 kadın mühendise karşılık 88 kadın mühendis başka iş aradığını bildirmiştir. İşinden memnun olan kadın mühendis sayısı 132 iken, başka iş aramadığını beyan eden sayısı 113 olmuştur. Başka iş arayıp aramadığına ilişkin soruya yanıt vermeyen kadın mühendis sayısı da 28’dir. Buna göre Grafik 27’de yer aldığı gibi çalışan kadın mühendisler içinde başka iş arayanların payı yüzde 39’dur.

İşinden memnun olmadığını bildiren 1142 erkek mühendis varken, başka iş arayan erkek mühendis sayısı 1077 olmuştur. İşinden memnun olan erkek mühendis sayısı 1948 iken, başka iş aramadığını bildiren erkek mühendis sayısı 1761'de kalmıştır. Çalışan erkek mühendislerden 266'sı başka bir iş arayıp aramadıklarına ilişkin soruya yanıt vermemiştir. Grafik 28'de görüldüğü gibi çalışan erkek mühendisler içinde başka iş arayanların oransal payı yüzde 35'tir.

Grafik 27- Çalışan Kadın Mühendisler Başka Bir İş Arıyor mu? (Sayı ve Oran)

Grafik 28- Çalışan Erkek Mühendisler Başka Bir İş Arıyor mu? (Sayı ve Oran)

Başka İş Arayışındaki Kadın ve Erkek Mühendisler

Çalışan ancak başka iş arayan 88 kadın mühendisin hangi alanda çalışmak istedikleri sorusuna verdikleri yanıtlar Tablo 9'da gösterilmektedir. Başka iş arayan 1069 erkek mühendisin hangi alanda iş aradıkları sorusuna verdikleri yanıt da Tablo 10'da yer almaktadır.

Bu tablolara göre kadınlar da erkekler de en çok çalışmak istedikleri alan olarak elektrik tercihiinde bulunmuşlardır. Çalışan kadın mühendislerin 36'sı (yüzde 40.9); erkek mühendislerin 614'ü (yüzde 57.44) elektrik alanında çalışmak istemektedir. Elektrik alanının cazibesi kadın ve erkeklerde değişmemekle birlikte erkek mühendislerin tercihiinde oransal olarak daha fazla yer tuttuğu görülmektedir.

Kadın mühendislerde ikinci sırada yüzde 15.9 ile elektronik gelmektedir. Erkek mühendislerde yüzde 15.9 ile ikinci sıraya yerleşen otomasyon-kontrol alanı, kadın mühendislerin tercihiinde yüzde 12.5 oranıyla üçüncü sırada yer almaktadır. Erkek mühendislerde yüzde 8.4 ile üçüncü sırada gelen iletişim-bilişim alanı, kadın mühendislerde yüzde 10.2 ile dördüncü sıradadır. Erkek mühendislerin yüzde 8.14'ünün tercihiyle dördüncü sırada elektronik alanı gelirken, hem erkek hem de kadın mühendislerde beşinci sırada yazılım tercihi görülmektedir.

TABLO 9- BAŞKA İŞ ARAYAN ÇALIŞAN KADIN MÜHENDİSLER HANGİ ALANLARDA ÇALIŞMAK İSTİYORLAR?				TABLO 10- BAŞKA İŞ ARAYAN ÇALIŞAN ERKEK MÜHENDİSLER HANGİ ALANLARDA ÇALIŞMAK İSTİYORLAR?			
İş Alanları		Sayı	Oran-%	Unvan/İş Alanları		Sayı	Oran-%
1	Elektrik	36	40,91	1	Elektrik	614	57,44
2	Elektronik	14	15,91	2	Otomasyon-Kontrol	170	15,90
3	Otomasyon-Kontrol	11	12,50	3	İletişim-Bilişim	90	8,42
4	İletişim-Bilişim	9	10,23	4	Elektronik	87	8,14
5	Yazılım	6	6,82	5	Yazılım	33	3,09
6	Diğer	6	6,82	6	Diğer	32	2,99
7	Biyomedikal	5	5,68	7	Biyomedikal	18	1,68
8	Asansör	1	1,14	8	Hepsi	18	1,68
TOPLAM		88	100	9	Asansör	7	0,65
				TOPLAM		1069	100

Cinsiyet Mesleki Alanlarda Gelişme Beklentisini Değiştirmiyor

Hangi mesleki alanlarda gelişme beklendiğine ilişkin soruda kadın ve erkek ayrımına göre tercihlerin farklılaşıp farklılaşmadığına bakılmıştır. Tablo 11’de işsiz ve çalışan mühendislerin gelişme bekledikleri mesleki alana ilişkin olarak yaptıkları 9 bin 911 bildirimin dağılımı yer almaktadır. Cinsiyet farklılığının gelişme beklenen alan sıralamasında ilk 3 sırayı etkilemediği saptanmıştır. Gelişme beklenen alan sıralamasında ilk üçe yerleşen “Yenilenebilir Enerji, Akıllı Şebekeler ve Elektrikli Araçlar Depolama Teknolojileri” tercihi kadın mühendisler için de erkek mühendisler için de aynıdır. Dördüncü ve beşinci sırada yer alan mesleki alanlar ise kadın ve erkek mühendislerde yer değiştirmiştir. Kadın mühendisler dördüncü sırada “Akıllı Şehirler-Güvenlik ve İzleme Teknolojileri (MOBESE gibi)” alanında gelişme beklerken, erkek mühendisler bu sıraya “İnsansız Araçlar (Robotik)” tercihini yerleştirmişlerdir.

“Savunma Sanayi” hem kadın hem de erkek mühendislerin gelişme bekledikleri alan sıralamasında altıncılığa oturmuştur. Kadın mühendisler “Mekatronik-Gömülü Sistemler” alanında da “Savunma Sanayi” ile eşit bildirimde bulunmuşlardır. Bu alan erkek mühendislerin gelişme bekledikleri mesleki alan sıralamasında yedinci olmuştur.

Erkek mühendislerin sekizinci sırada gördükleri “Nesnelerin İnterneti (IoT-Endüstri 4.0)” kadın mühendislerin tercihlerinde onuncu sıraya kadar ötelenmiştir. Kadın mühendislerde yedinci sırada biyomedikal cihaz teknolojileri, sekizinci sırada giyilebilir teknolojiler, dokuzuncu sırada siber güvenlik gelmektedir. “Kuantum Hesaplama ve Kuantum Bilgisayar” ile “Yeni Nesil Yayıncılık” 19’ar bildirimle kadın mühendislerin sıralamasında on birinciliği paylaşmıştır.

Erkek mühendislerde dokuzuncu sırada Siber Güvenlik, onuncu sırada Biyomedikal Cihaz Teknolojileri, onbirinci sırada Giyilebilir Teknolojiler, onikinci sırada Kuantum Hesaplama ve Kuantum Bilgisayarlar, on üçüncü sırada “Yeni Nesil Yayıncılık” gelmektedir.

Cinsiyet farklılığının gelişme beklenen alan sıralamasında büyük değişiklik yaratmadığı saptanmıştır. Ancak toplumun genel önyargısı içerisinde “kadınlara daha uygun olarak görülen ve daha yumuşak mühendislik alanları” olarak nitelendirilen biyomedikal, giyilebilir teknolojilerde gelişim beklentisinin kadınlarda daha yüksek olduğu, buna karşılık erkek mühendislerde de “Nesnelerin İnterneti (IoT-Endüstri 4.0)” alanında gelişme beklentisinin öne geçtiği belirlenmiştir.

TABLO 11- CİNSİYET AYRIMINA GÖRE MÜHENDİSLERİN GELİŞME BEKLEDİKLERİ MESLEKİ ALANLARI			
Mesleki Alanlar	Kadın	Erkek	TOPLAM
Yenilenebilir Enerji	190	2121	2311
Akıllı Şebekeler	98	1137	1235
Elektrikli Araçlar Depolama Teknolojileri	71	1106	1177
İnsansız Araçlar (Robotik)	62	752	814
Akıllı Şehirler-Güvenlik ve İzleme Teknolojileri (MOBESE gibi)	70	669	739
Savunma Sanayi	52	649	701
Nesnelerin İnterneti (IoT-Endüstri 4.0)	33	552	585
Mekatronik-Gömülü Sistemler	52	572	624
Siber Güvenlik	40	355	395
Biyomedikal Cihaz Teknolojileri	45	353	398
Giyilebilir Teknolojiler	42	323	365
Kuantum Hesaplama ve Kuantum Bilgisayarlar	19	240	259
Yeni Nesil Yayıncılık	19	224	243
Diğer	2	50	52
Hepsi	0	6	6
Hiçbiri	1	6	7
TOPLAM	796	9115	9911

Söyleşi

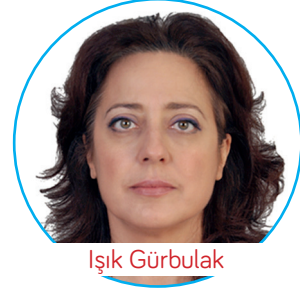
İlknur Yılmaz

Ayça Kaya

Armanc Eşin

Işık Gürbulak

Kadın Mühendisler Mesleklerine Sahip Çıkıyor “HER ŞEYE RAĞMEN VARIZ!”

Oylum Yıldır
EMO Genel Merkez

Mühendisliğin farklı alanlarında ve meslek hayatlarının farklı dönemlerinde bulunan EMO üyesi kadınlarla; mühendisliğe bakış açıları, eğitim hayatları, iş arama süreçleri, mesleki beklentileri, çalışma yaşamında karşılaştıkları zorluklar ve meslek alanlarındaki cinsiyet ayrımcılığı konularını kapsayan bir söyleşi gerçekleştirdik. Yeni mezun genç bir mühendis olan Ayça Kaya, ülkenin önemli elektrik dağıtım firmalarından birinde yönetici olarak çalışan İlknur Yılmaz, bir şantiyede mühendislik yapan Armanc Eşin ve emeklilik yıllarını süren Işık Gürbulak sorularımızı yanıtladı.

Günümüzde bilginin ve teknolojinin üretilmesi, geliştirilmesi ve kontrolü ülkelerin gelişmişlik düzeylerini de belirleyen yeni güç alanları olarak kabul edilmektedir. Mühendislik meslekleri ise bu bilgi ve teknolojinin uygulama sahaları olarak işlev görüyor. Elektik Mühendisleri Odası'nın kayıtlarına göre meslek alanımızdaki mühendislerin

sadece yüzde 10'unu kadınlar oluştururken, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'ne bakıldığında da bu oran ancak yüzde 17 civarına ulaşabiliyor. Mühendisliğin “erkek işi” olarak görülmesi ve halihazırdaki bu erkek egemen yapı sebebiyle bu meslek alanlarında çalışan kadınların, diğer profesyonel alanlarda çalışan kadınlardan farklı sorunlarla da baş etmeleri gerekebiliyor. Ancak kadınlar iş ve eğitim hayatında zaman zaman karşılaştıkları ayrımcılıklara ve zorluklara rağmen mühendislikte kendilerini kabul ettirmeyi başarıyorlar. Bu sayıda kadın mühendislerin yoğunluklu olarak eğitim hayatı, işsizlik ve iş bulma dönemlerinde yaşadıkları ile mühendisliğe yaklaşımlarını içeren söyleşimizin ilk bölümünü sizlerle paylaşıyoruz.

İlknur Yılmaz mesleğinin ilk yıllarında mühendisliği “teknoloji ve tasarımı gerçekleştiren bir meslek” olarak tanımladığını bugün ise 24 yıldır sürdürmekte olduğu mesleğinde kazanmış

olduğu deneyim ve gelişime dayanarak mühendisliği “Soyut kavramları toplumsal yaşantımızın her alanında somut faydalara dönüştürmeyi amaçlayan bir meslek” olarak gördüğünü söylüyor. Yılmaz bu tanımın merkezine teknoloji ve tasarımı koysa da, sektörel süreçlerin ve toplumsal gereksinimlerin doğru analizi, planlaması, kaynakların doğru ve verimli yönetilmesi gibi önemli amaçları karşılamadığı sürece, üretilen mühendislik hizmetinin ya da tasarlanan teknolojinin gelişime yönelik anlamlı bir etkisinden bahsetmenin yerinde olmayacağını belirtiyor. “Mühendislik mesleği sadece soyut kavramlardan oluşan teknik boyutu ile değerlendirilmemeli” diyen Yılmaz, geniş bir bakış açısı ve sürdürülebilir gelişmelere ışık tutacak yönü ile mühendisliğin bir bütün olarak ele alınması gerektiğini dile getiriyor.

“Hesap Yapan Uzman Kişinin Ötesinde”

Ayça Kaya ise mühendisin öncelikle ahlaklı, Atatürk ilke ve inkılaplarına sahip çıkan, vatanına daima faydalı işler yapmaya çalışan biri olması gerektiğini belirterek sözlerine başlıyor. Mühendisliğin bilimsel teorileri, matematiksel prensipleri ve tecrübeyi kapsadığını belirten Kaya “Mühendis olmak için kesinlikle ama kesinlikle sayfalarca okuduğumuz o bilimsel kuramlar yeterli değil, istek ve azmin önce geldiğini unutmamak gerekir” diyor.

Armanç Eşin mühendisliği; “yaşamı kolaylaştıracak adım, çözüm odaklı yaşam ve yenilik” olarak tanımlıyor.

Işık Gürbulak ise mühendis kelimesinin etimolojik kökeni itibarıyla hesap yapan uzman kişi anlamına geldiğini belirtse de bunun ötesinde “insana ve çevreye saygı ve etik değerler çerçevesinde, akıllı, bilimi ve teknolojiyi kullanarak ürün üretmek, tasarlamak, tasarımları uygulamak, doğal kaynaklardan yararlanmak ve problemleri çözmek için çalışan ilgili disiplinlerde eğitim almış kişi” olarak tanımlanabileceğini söylüyor. Gürbulak, meslek grubunun hangi disiplininde çalışılırsa çalışılsın aynı anda çok sayıda değişkenin göz önüne alınması gerektiğini kaydederek, “Biz kadınların evrimleşme sürecinde kazandığımız aynı anda birden çok şeyi düşünebilme yetisinin tam da bu mesleğe uygun olmamızı sağladığına, mühendisliğin tam bir kadın işi olduğuna inanıyorum” diyor.

Liseden mezun olduğu zaman hangi bölümü seçeceği ne yapacağı konusunda hiçbir fikrinin olmadığını söyleyen Ayça Kaya, mühendisliği seçerken bir beklentisi olmadığını ama çok beklentisi olması gereken bir mesleğe sahip olduğunun farkına ancak mezun olduktan sonra vardığını belirtiyor.

İlknur Yılmaz ise meslek seçiminin başlangıcında geçici bir tereddüt yaşamasına yol açan ve bugün onu halen gülümseten bir anısını anlatıyor:

“Biri mühendis diğeri hâkim olmamı isteyen iki öğretmenim vardı. Mühendis olmamı isteyen öğretmenim ‘Hâkimler köylere keşiflere gidiyorlar, köylerde ata binmen gerekecek, kadın olarak zorlanacaksın’; hâkim olmamı isteyen öğretmenim

ise ‘Elektrik-elektronik mühendisliği henüz yeni bir meslek, iş bulmada erkeklere öncelik veriliyor’ şeklindeki, o günlerde henüz farkında olmadığım mesleklerin cinsiyete göre şekillenmesinin ilk sinyali olan cümleleri kurmuşlardı.”

“Masa Başında Oturmamı Beklediler Ama Yapmadım”

Tüm bu etkiler devam ederken Yılmaz, “ata binme”, “iş bulamama” gibi dış ortam endişelerini bir kenara bırakıp o güne kadar eğitim hayatında kendisini ön plana çıkarmış olan niteliklerini ve beklentilerini gözden geçirerek elektrik-elektronik mühendisliğini tercih ettiğini anlatıyor. Elektrik-elektronik mühendisliğinin kendisine dış dünyanın da kapılarını açma fırsatı verebileceğinden, yeni teknoloji ve bilgiler ile gelişime açık bir kariyer yolu yaratacağından emin olarak bu mesleği seçtiğini belirtiyor.

Yaşamı hep çözüm odaklı yaşaması ve çözüme kendisinin ulaşması gerektiğine inanan Arman Eşin, ilk gençlik dönemlerinde mühendisliği de bununla özdeşleştirdiğini ve bu sebeple meslek olarak seçtiğini söylüyor.

Üniversiteye girdiği 80’li yıllarda bilgiye erişimin bu kadar kolay olmadığını söyleyen Işık Gürbulak genel olarak matematik ve fizik derslerini sevdiği ve elektronik ve haberleşme mühendisi sözcükleri kulağına hoş geldiği için mühendisli-

ği tercih ettiğini belirtiyor. Bu mesleği seçerken temel beklentisinin de mesleki hayallerden çok para kazanacağı bir mesleği olması, hayatta dik durabilmesi ve annesine benzer şekilde baba-koca-kaynana üçgeninde ezilmemeyi istemesi olduğunu söylüyor.

“Masa Başında Oturmamı Beklediler Ama Yapmadım”

İlknur Yılmaz bugün daha kolay kabullenilen bir meslek olsa da, üniversiteye başladığı dönemde aileden başlamak üzere, üniversite dışındaki çevresinde “Direk tepesine nasıl çıkacaksın, nasıl yapacaksın bu işi?” şeklinde endişeler ile karşılaştığını ifade ediyor. Ancak, üniversitede ilk derse girdiği gün bu endişelerin tümünün yersiz olduğunu anladığını, 100 kişilik sınıfta 7 kişilik bir kız öğrenci grubu olarak, meslektaş olacakları erkek arkadaşları ile dayanışma ve paylaşım içinde güzel bir eğitim ortamı yaşadıklarını anlatıyor. “Kadın ya da erkek olduğumuz bir önem taşımaksızın birlikte düşünebiliyor, birlikte projeler yapabiliyor, birlikte başarabiliyorduk” diyen Yılmaz, eğitim hayatının bitişiyle yaşadıklarını ise şöyle dile getiriyor:

“Mezuniyetim sonrasında seçtiğim mesleğime dair çevremde daha destekleyici bir yaklaşımla karşılaştım. En azından kadınların da elektrik mühendisi olabileceği yönünde bir inançları oluşmuştu. Onların gözünde sahip olduğum diploma ile masa başında oturmayı hak etmiştim. Ne yazık ki, bekledikleri olmadı. 1993 yılı Ekim ayında ilk işim olarak başladığım Samsun Makina Sanayi’nde gerek fabrika içi gerekse Samsun dışındaki çeşitli projelerin uygulama ve saha yönetimi için ağırlıklı olarak şantiyelerde bulunmamdan dolayı proje çizimi yapmam haricinde masa başında oturmaya pek fırsatım olmadı. Meslek hayatımda gelişimim için güzel bir fırsat olarak karşıma çıkan bu şirkette çalıştığım altı yıl boyunca, yurtiçi ve yurtdışı birçok projenin elektrik sistemleri projelendirmesi,

uygulamasını, devreye alınması süreçlerini yürüttüm. Bununla birlikte şirketin büyük su pompaları ve aksesuarları üreten fabrikasındaki elektrik sistemlerinin işletilmesi ve yönetilmesi, yeni sistem otomasyonlarının kurulması gibi

mesleğimi geniş bir yelpazede uygulayabileceğim alanlarda her gün yeni bir şeyler ürettiğimi ve geliştiğimi hissederek keyifle çalıştım.

Daha da güzeli, cinsiyet ayrımcılığı ile ilk iş görüşmemde, ilk kez tanışmama vesile olan bu şirketin 'erkek işi' olarak nitelendirilen birçok işi benim sorumluluğuma vermesi ve yönetimin başarı grafiğindeki yükselme ile uyumlu şekilde bana yansıttığı maddi ve manevi düzenlemeler idi. Tüm bunlar sonucunda diyebilirim ki; yaşadığım bu güzel hikâye, negatif yönde cinsiyet ayrımcılığı ile başlayıp sonrasında ise cinsiyete değil, sadece üretkenlik ve başarıya dayalı bir izleme ve takdir yöntemi ile olması gerektiği şekle dönüşmüştür. Bu dönüşümün temel nedeni ise benim azim ve kararlılık ile üretme tutkum ile şirket yönetiminin bu tutkumu fark ve takdir edebilmesiydi. Ülkemizdeki durumu değerlendirecek olursak, Türkiye’de kadın mühendis oranı yüzde 21.8. Toplumda genel olarak kadınlara biçilmiş roller ve görevler var. Mühendislik daha çok erkekler tarafından icra edilebilecek bir meslek olarak düşünülüyor. Ama çalışma hayatı içinde durumun pek de öyle olmadığını görüyoruz.”

Işık Gürbulak da kadın mühendislere bakış açısını anlatırken kendinden örnek vererek, meslek hayatı boyunca onu şahsen tanımayanların hep “Işık Bey” diye hitap etmiş olmalarının, meslek

algısının nasıl yerleştiğiyle ilgili açık bir gösterge olduğunu söylüyor.

Armanc Eşin de üniversite tercih döneminde özellikle “bir kadın için ideal meslekler” kategorilendirmesi ve yönlendirme girişimleri ile çok

karşılaştığını belirterek, “Seçeceğim mesleği bir insan yapabiliyor ise, kadın ya da erkek değil bir insan yapabiliyor ise Armanc neden yapamasın” diye düşündüğünü aktarıyor.

“Mühendislik Sahada Öğreniliyor”

İzmir Üniversitesi mezunu olan ve aldığı eğitimden memnun olan Ayça Kaya çalışma hayatında, okulda gördüklerinin teorik değil de pratik kısımlarıyla karşı karşıya geldiğini, mühendisliğin okulda değil sahada öğrenileceğini düşünenlerden olduğunu dile getiriyor.

Mühendislik mesleği temel düzeyi açısından aldığı eğitimi oldukça yeterli bulan Ondokuz Mayıs Üniversitesi mezunu olan İlknur Yılmaz, hızla gelişen dünyadaki değişimlerin öncelikle mühendislik mesleklerine yansıdığına dikkat çekerek, sürekli eğitimin çok önemli bir ihtiyaç olduğunu sözlerine ekliyor. Yılmaz mühendislikte başarılı olmanın anahtarının “mesleki gelişimimizi eğitimlerle sürekli güçlü ve güncel tutmak, bununla da yetinmeyip mesleğimiz ile kesişen diğer meslek disiplinlerindeki konularda da destekleyici eğitimlerle yeni uygulamalara katılmak” olduğunu söylüyor. Bu gerçekten hareketle mesleki ve kişisel olarak kendini geliştirmeye yönelik eğitim ve diğer etkinliklere mutlaka zaman ayırdığını belirten ve bunu genç meslektaşlarına da tavsiye eden Yılmaz, şöyle konuşuyor:

“Tüm bunlara dikkat çekmekle birlikte, gerek üniversite gerekse mezuniyet sonrası bazı temel sorunları da ifade etmek gerekir. Ülkemizde üniversitelerin ve buna bağlı olarak mühendislik fakültelerinin de sayısı hızla artmıştır. Lakin hızla artan bu üniversitelerin uluslararası meslek standartlarını karşılayabilecek bilgi ve donanımına sahip mezunlar verebilmesi için gerekli ortam ve olanaklar yeterli değildir. Bunun yanında verilen ders kapsamı da içi çok dolu görünmesine rağmen, öğrencinin gerçek hayatta karşılığını anlayabilmesini engelleyecek düzeyde soyuttur. Bu ortam, doğal olarak uygulamada ve iş hayatında büyük eksiklikler yaşayarak özgüven kaybına uğrayan mezunlar oluşturmaktadır. Bu nedenle, temel mühendislik eğitim döneminden itibaren mühendis adaylarının işletmeler ile aktif şekilde iletişimde olması ve okul dışındaki dünyada eğitimini aldıkları konuların uygulamadaki karşılığını anlamaları sağlanmalıdır. Her ne kadar stajlar ile bu olanak yaratılmaya çalışılsa da stajlar devamlı katılım ve işin başarı odaklı şekilde sahiplenilmesi anlamında öğrencilerde bir meslek vizyonu oluşturacak etkiyi yaratmamaktadır. Bu nedenle, stajların çalışılan işletmelerin mühendislik boyutunda analizini yansıtan projeler üretecek bir formata dönüştürülmesi faydalı olacaktır.

Mezuniyet sonrasındaysa, gerek meslek odaları gerek diğer kurum ve kuruluşlar ve diğer sivil toplum kuruluşları ile sürekli iletişim içinde olunarak, bu kuruluşların meslekleri ile ilgili eğitim ve etkinliklerine katılmak sureti ile gelişmelerin yakından takip edilmesi ve sürdürülebilir bilgi ve deneyim paylaşımı ortamında bulunulması son derece faydalı olacaktır. Günümüzde bilişim sistemleri ile dünyanın her noktasından yeni bir bilgi ve deneyimi öğrenebileceğimiz gibi meslekte yeni iş kolları için de fırsatlar yakalayabileceğimiz bağlantıları kurmak son derece kolay ve etkili bir yoldur. Belirttiğim bu konularda özellikle meslek odalarının rolü son derece önemlidir. Meslek odalarının dünyadaki gelişmeleri takip ederek mühen-

dislere meslekte yeni iş kolları yaratacak fırsatları göstermesi, gelişmelere göre sürekli güncellenen eğitim ve yetkilendirme programları oluşturmaları, mühendislik mesleğinin iş dünyasında daha başarılı ve etkin sonuçlar üretmesinde büyük önem taşıyacaktır.”

İnönü Üniversitesi’nden mezun olan Arman Eşin ise üniversitelerde alınan eğitimin yeterli olmadığını vurgulayarak, “Laboratuvar imkânları Türkiye’de çok az mesleki alanda yönlendirmeden ziyade daha çok mezun olalım kaygısı tüm insanlarda yoğunlukla mevcut olduğu için -ve bu da ülke insanının ekonomik kaygı ve işsizlik kaygısından kaynaklanmakta ne yazık ki- mesleki alanda eğitimde yetersiz kalmaktayız” diye konuşuyor.

İstanbul Teknik Üniversitesi’nden mezun olan Işık Gürbulak aldıkları eğitimin matematik ve teorik ağırlıklı olduğunu bu sebeple mezun olduğunda iş yaşamındaki uygulamaları bilmediği için başlarda kötü hissettiğini, ancak süreç içerisinde mühendislik temel altyapısı sayesinde çok hızlı öğrenip uygulamaları kavrayabildiğini gördükçe mesleki özgüveninin arttığını anlatıyor. Gürbulak, yine de çalışma ve uygulama alanları konusunda daha donanımlı olarak mezun olunabilseydi, meslek hayatının daha kolay olacağını da ekliyor.

İş Arama Süreci Zorlu Geçiyor

Mezuniyet sonrasında iş bulma sürecinin zorlu geçtiğini anlatan Ayça Kaya, iş bulma sitelerinden sürekli başvuru yaptığını ve alan geniş olduğu için hangi departmanda çalışacağına da karar verilmesini gerektiren çok karmaşık süreçler olduğunu, ancak işe başladığında tüm bu zorlukların unutulduğunu söylüyor.

İlknur Yılmaz ise mezun olduktan sonra 6 aylık bir iş arayışı süreci geçirdiğini belirtiyor ve ilk iş görüşmesinde iş yaşamı boyunca karşılaştığının aksine onu pozitif anlamda motive eden, kararlılık ve azmine esin kaynağı olmuş cinsiyet ayrımcılığı ile ilgili bir diyalogu paylaşıyor:

“Tek kadın mühendis olarak işe başlamamın uygun bulunduğu şirkette genel müdürüm ile ilk görüşmeme, çalışacağım birimin yöneticisi de katıldı. Genel müdür birim yöneticisi ile beni tanıştıtararak kendisine birlikte çalışacağımızı söyledi. Yöneticimin yüz ifadesi bir anda değişerek, önce bana endişeli bir şekilde baktı. Sonra genel müdüre dönerek ‘Bizim çalışacak birine ihtiyacımız var’ cümlesi ile görüşünü ifade etti. O andan itibaren hatırladığım kendisine ‘Benim çalışmayacak gibi bir tipim mi var?’ sorum ve ardından genel müdürün bu sorum karşısında attığı kahkaha idi. Her ne kadar çalışacağım birim yöneticisi bu görüşünü “Benim vinç tepesinde tamire çıkamayacağım, şantiyelere gidemeyeceğim” şeklindeki gerekçeler ile desteklese de ben bu şirkette işe başladım ve 6 yıl boyunca mesleğimdeki en güzel kazanımları edindim. İlk iş görüşmemdeki bu diyalogu, işte cinsiyet ayrımcılığının varlığını direkt yaşamak gibi hoş olmayan bir anı olarak görünse bile, o ana kadar farkında olmadığım bir ayrımın varlığını bilmemi sağlayarak, o günden itibaren iş hayatımda izleyeceğim yolun ilk ve en önemli çizgisini atmış olması açısından çok değerli bulurum.”

Arman Eşin ise birkaç aylık iş arama sürecinden sonra iş bulduğunu ve bu sebeple kendini şanslı hissettiğini söylüyor. Mezuniyet sonrası çalışmaya başladığı şantiyede işe alımından önce yöneticilerin “Bundan sonra kadın çalışan almayalım” şeklinde bir fikri olduğunu öğrenen Eşin, onları mülakatta ikna edebilmiş olmaktan duyduğu mutluluğu dile getiriyor. Kendisinin işe başlamasının, ikinci bir kadın çalışanının da işe alınmasına yol açtığını da şöyle anlatıyor:

“Aynı şantiyenin inşaat bölümü, benim şantiyedeki uyumlu çalışmamı gözlemleyip ‘Elektrik firması bir kadın almış biz de başvuran kadını alalım’ diyor ve inşaat teknikeri kadın arkadaşımız da böylece işe giriyor.”

Okulu bitirdikten üç ay sonra endüstriyel otomasyon alanında çalışan bir şirkette işe başladığını söyleyen Işık Gürbulak da, kendini kanıtlamak ve başarılı olmak için çok çaba sarf ettiğini anlatıyor. Gürbulak mesleğinin ilerleyen aşamalarında kendisine erkek meslektaşlarından çok daha düşük bir ücret verdiklerini fark ettiğini ve meslek hayatının bunun mücadelesi ile geçtiğini aktarıyor. İş hayatında zaman zaman işsiz kaldığı dönemlerin de olduğunu belirten Gürbulak, İngilizce dilinin iyi olması, çalıştığı yerleri seçerken ücretten çok kendisine katkısı olacak firmaları seçmesi ve kendini geliştirmeye yatırım yapması sebebiyle bu sürelerin iki üç ayı geçmediğini belirtiyor. Son olarak uzun süre çalıştığı şirketten ayrılınca cinsiyetten çok yaş ve deneyimin önüne engel olduğunu şöyle aktarıyor:

“Artık şirketlerin ucuza çalıştırabileceği genç mühendisleri tercih ettiğini, deneyimli mühendis istese de o deneyimin gerektirdiği ücreti vermeye yanaşmadığını gördüm. Ayrıca deneyimli birini yönetip yönlendirmek de zor olduğu için istemiyorlardı. Son çalıştığım şirketteki yönetici ise kadınların her şeye itiraz ettiğini artık bu nedenle bir daha kadın mühendis işe almayacağını açıkça söylemişti. Buna üzülsem mi, sevinsem mi bilememiştim. Son işimden ayrıldıktan sonra uygun bir iş bulamadım ve sigorta prim günümü doldurmuş olduğum için emeklilik yaş sınırına kadar proje bazında serbest çalışarak ve ekonomik olarak sıkıştığım durumlarda ders vererek bekledim. Bu noktada meslek odamın dayanışma konusunda daha etkin olması gerekliliğini fark ettim ve bunları dile getirebilmek için sorun yaşanan alanlardaki komisyon faaliyetlerine daha aktif katılmaya başladım. Son işyerimde ciddi bir mobinge maruz kaldığım için o tarihte fazla bilinmeyen mobing kavramını ‘TMMOB Ücretli Çalışan ve İşsiz Mühendisler Kurultayı’nın hazırlık çalıştaylarında anlattım ve kurultay gündemine alınmasını sağladım.”

Piyasada iş var gibi görünmesine rağmen işsizlik oranının çok yüksek olduğuna değinen Ayça Kaya da yeni mezunları istihdam etmekte şirketlerin çok gönülsüz olduğunu vurguluyor.

Genç Mühendislere Öneriler

İlknur Yılmaz yeni mezunlara öncelikle iş bulmaktan ziyade başarılı olabilecekleri işi bulmaları yönünde bir kariyer planı yapmalarını öneriyor. İş arayışına geçmeden önce genç mühendislerin bu konuda kendilerine makul bir süre tanınması ya da bu süreci mezun olmadan önce netleştirmiş olmasının son derece önemli olduğunu dile getiren Yılmaz, “Hedeflerini belirlemiş ve yetkin, iyileşmeye açık yönlerinin bilincinde olan adaylar, çalışılacak firmalar için daha güvenilir ve tercih edilir adaylardır” diyor. Teknolojinin hızla gelişerek mesleğin odak noktasına oturduğu bir dünyanın genç mühendislerinin, yenilikleri takip etmesi ve daha iyisinin nasıl olabileceğini sürekli sorgulaması gerektiğini anlatan Yılmaz, gençlere şu önerilerde bulunuyor:

“Azim, kararlılık ve başarı asla vazgeçemedikleri ‘motto’ları olmalıdır. Yeni mezunlarımız, deneyim ve bilgiye daima saygı duyarak, bunları en iyi kullanabileceği alanları tespit etmelidir. Özellikle enerji sektöründe tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de önemli değişimler yaşanmaktadır. Yenilenebilir enerji kaynaklarının artması, enerji depolama ve elektrikli araçlar gibi gelecek 20 yılda tüm dünyada önemli bir yer tutacak yeni sistemler ile birlikte yeni iş kolları da oluşacaktır. Gençlerimizin bu yeni iş kollarında başarılı olmak üzere

gerekli mesleki donanımlarını (yazılım, otomasyon, planlama, İngilizce ve ilave diğer yabancı diller) bugünden zenginleştirmeleri, kariyer hedefleri açısından önem taşımaktadır. Genç mühendislerimiz, unvanlardan önce başarıların olması gerektiğinin bilinci ile çalışarak, hedefledikleri noktalara yazdıkları başarı hikâyeleri ile birlikte yürümelidirler. Kişisel gelişimlerine yönelik etkinlik ve hobilere mutlaka zaman ayırmalarını öneririm. Tüm bu mesleki yetkinliklerin etik değerler ile bütünleşmesi sonucunda mühendislik mesleğinin topluma ve ülkemize çok değerli hizmetler üreteceğine inanıyorum.”

“Bu Bizim Mesleğimiz ve Biz Bu Mesleği İcra Edeceğiz”

Arman Eşin meslek odalarıyla ilişki içerisinde olmak gerektiğini vurgulayarak, meslek içi eğitimlerin takibinin, meslektaşlar ile tanışmanın ve bir arada olabilmenin önemli ve ufuk açıcı olduğunu söylüyor. Kendisinin de iş arama sürecinde sık sık “tecrübeli eleman” engeline çarptığını

anlatan Eşin “Bu kimseyi yıldırmmamalı, her iş ilanı ile birebir ilgilenilmeli ve mutlaka yüz yüze görüşme fırsatları yaratılmalı” diye konuşuyor. İşe alacak kişilere gönderilecek yeni mezun özgeçmişlerinin kişiye pek ışık tutmadığını belirten Eşin “İsrarcı olunmalı ve alınacak tüm kapılar çalınmalı, çünkü bu bizim mesleğimiz ve biz bu mesleği icra edeceğiz” diyor.

Işık Gürbulak ise iş yaşamında kendini ifade etmenin önemine değinerek iletişim teknikleri ve sosyal becerilerin de en az mesleki bilgi birikimi kadar önemli olduğunu vurguluyor.

MERYEM MİZRAKHANI'NİN SON SÖZÜ

Aynur Doğdaş Agit
EMO Mersin Şube

İranlı kadın matematikçi olarak tanıdık Maryem Mirzakhani'yi... Hem İran gibi kadınların nerdeyse yok sayıldığı bir ülkeden sıyrılıp kendine dünya sahnesinde yer açıyor hem de kadınların başarısız olduğu iddia edilen matematik bilimleri alanında dünyanın en prestijli ödülünü alarak tabuları yıkıyor. Maryem Mizrakhani'nin hayat öyküsü her yönüyle kadınlara ilham veren türden.

1977 yılında İran'da doğuyor. Okul hayatının başlarında matematik alanında pek de başarılı olamıyor Maryem Mirzakhani. Zaten yaşadığı coğrafyada şeriatın gölgesindeki kadın, yeşermesin diye su verilmeyen ağaç gibi... Cesaretinin kırılmasına aldırış etmeyerek içindeki yeteneğin farkına

varıyor, mücadeleyi bırakmıyor ve matematik olimpiyatlarına kadar uzanıyor yolculuğu. 2014 yılında Matematik'in Nobel'i sayılan Fields Ödülü'nü "Riemann Yüzeyleri" üzerine yaptığı araştırmayla alıyor ve bu ödülü almaya hak kazanan ilk kadın oluyor. Bu başarısı da onu dünya gündeminin ilk sıralarına taşıyor.

Son olarak Maryem Mirzakhani'nin kansere yenik düşmesi ile sarsıldı kamuoyu. Ama ölümüyle bile devrimini devam ettirdi. İran Şahı sosyal medya hesaplarında ilk defa başı açık bir kadının fotoğrafını paylaştı. Böylece son sözünü söyledi Mizrakhani...

“BİR AĞACI SIĞDIRAMADILAR”

Derleyen: Oylum Yıldır
EMO Genel Merkez

İsparta’da yaşayan 71 yaşındaki Melahat Peker, evinin önüne diktiği ağacı kesen belediyeye hesap sormaya gitti. Kesilmiş ağacının gövdesini sofra bezine sarıp sırtlayıp belediye binasına giden Melahat Peker “Ben bu fidana çocuk gibi baktım. Bir ağacı sığdıramadılar” diye konuştu.

İsparta’nın Yalvaç İlçesi’nde yalnız yaşayan Peker’in diktiği dut fidanı, komşuların şikayeti üzerine belediye tarafından kesildi. 2016 yılının Mart ayında etrafı yeşillendirmek düşüncesiyle kaldırım üzerine beş elma ve bir dut ağacı diken Melahat Peker’in komşuları durumdan rahatsız oldu. Gelen şikayetler sonrasında diktiği beş elma ağacını kendisi kesen Peker, belediye zabıtasından sadece dut ağacının kalmasını rica etti. Ancak belediye ekipleri Peker’in evde olmadığı bir pazar günü gelerek dut ağacını da kestiler. Evine döndüğünde dut ağacının kesildiğini gören Peker, ağacı bulup bir sofra bezine sarıp sırtına yükleyip Yalvaç Belediyesi’nin yolunu tuttu. Belediye başkanıyla makamında beş dakika görüşmeyi başaran Peker çıkışta gözyaşları içinde şöyle konuştu:

“Ben bu fidana çocuk gibi baktım. Bir ağacı sığdıramadılar. Başkan ‘Haberim yok’ deyip işin içinden sıyrıldı. Ağzımın orucu ile Ramazan ayında kaç kez geldim, görüşemedim. ‘Şurada yeşillik olsun, gelen giden çoluk çocuk yesin’ diye dikmişim. Kime ne zararı vardı? Belediye kendisi kaldırımlara ağaç dikmiyor mu? Ben ağaç dikerken çevre güzelleşsin bir gölgelik olsun istedim. Komşum kaldırım beton yapılması için belediyeye müracaat etmiş, ‘Ağaçlar var kesilsin’ demiş. Bana iki kez zabıta geldi; beş ağacı kendi ellerimle kestim. ‘Bari bu dut ağacı kalsın’ diye rica ettim. Başkanla da görüşmek istedim ama saatlerce odasının önünde bekledim gelmedi. Ne zaman geldilerse hemen kesmiş ağacı da almış götürmüşler. ‘O ağaç buraya gelecek’ dedim kesilen ağacı getirttim. Belediye başkanına götürüp onun ayaklarının ucuna dikeceğim. Kim kestiye bu ağaç kadar ömrü olmasın!”

GÖÇ VE KADIN SAĞLIĞI

Prof. Dr. Şevkat Bahar-Özvarış
Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları
Uygulama Ve Araştırma Merkezi Müdürü

Bugün dünyada 214 milyon uluslararası göçmen bulunmaktadır. Birleşmiş Milletler'in verilerine göre, son 50 yıllık dönemde dünyadaki göçmen sayısının yaklaşık üç kat arttığı görülmektedir. Göç olgusu günümüzde uluslararası bir sorun olarak karşımıza çıkmakta ve dünyada birçok ülke göç hareketlerinden eş zamanlı olarak ciddi biçimde etkilenmektedir.

Küreselleşen dünyada göç hareketleri artarken göç olgusu, zorunlu göçleri de düşündüğümüzde insan hakları bağlamında giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Göçmenlerin yüzde 10-15'ini oluşturan yasadışı göç edenler, insan ticareti ve seks işçiliği açısından risk altındadır. Psiko-sosyal bir travma olan göç sürecinden risk grubu olarak en çok kadınlar ve çocuklar etkilenmektedir. Kadınlar uluslararası göçmenlerin yarısını oluşturmaktadır. Son tahminlere göre tüm dünyada zorla yerlerinden edilen 25 milyon insanın yüzde 70'ini kadınlar oluşturmaktadır. Bu nedenle de günümüzde "göçün feminizasyonundan" (göçün kadın sorunu haline gelmesi) söz edilmektedir.

Dünya ülkelerinde yaşayanların 2013 yılına ait ilk 10 ölüm nedeni incelendiğinde; savaşın ilk 10 arasına girdiği görülmektedir. Çatışmaların olduğu bölgelerde insanlar yaşam için gerekli temel ihtiyaçlara dahi ulaşmada sıkıntı çekmektedir. Dünyada bin yıl kalkınma hedeflerine bakıldığında, hedeflerin gerisinde yer alan bölgelerin savaş ve iç çatışmaların olduğu yerler olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle, savaş ve çatışmalar nedeniyle bu

bölgeler bin yıl kalkınma hedeflerinde diğerlerinin çok gerisindedirler.

Her gün çatışma nedeniyle evlerini terk etmek zorunda kalan kişi sayısı 2013 yılında 32 bin kişidir. Çatışmalar nedeniyle yerinden edilmiş kişiler genel olarak Orta Afrika Cumhuriyeti, Mali, Suriye, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Güney Sudan ve Sudan arasındaki sınır bölgesinde bulunmaktadır. 2013 yılı sonunda çatışma ve şiddet nedeniyle yerinden edilmiş 33.3 milyon kişi olduğu bildirilmiştir. Savaş, iç savaş ve çatışma ortamının kadın ve çocukların sağlığı üzerine getirdiği birçok fiziksel, ruhsal ve sosyal sorunlar bulunmaktadır. Özellikle erkeklerin yokluğunda kadınların üzerine tüm ailenin sorumluluğu da kalmaktadır. İncinebilirlik açısından ele alındığında kadınlar çatışma ortamlarında birçok sorunla karşı karşıya kalmaktadır.

Göç olgusunda kadınlar hem göçmen, hem de kadın olarak çifte yük taşımaktadır. Çünkü kadınlar bu süreçte daha savunmasızdır. Toplumsal cinsiyet rolleri, eğitim, bilgiye erişim, sağlık düzeyi, aile sorumlulukları ve şiddet/ayrımcılık deneyimleri gibi yaşamın pek çok boyutunu olumsuz etkilemektedir. Zorunlu göç sırasında travmatik yolculuk deneyimleri, sığınma sistemine erişimde sorunlar, yasal statü kazanmak için uzun bekleme süreleri, sosyal destek ağlarından yoksun olma, kültürel sorunlar, dil sorunu, çalışma hakkı, barınma, beslenme, eğitim, sağlık hizmetlerine ve sosyal hizmetlere erişim ve ilaç temininde sorunlar

yaşanmaktadır. Göç olgusu, kadın ve çocuklara cinsel taciz, tecavüz, insan ticareti, toplumsal cinsiyet temelli şiddet, Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar (CYBE)–HIV/AIDS olgularında artış ve hizmetlerden yararlanamama gibi ek riskler yüklemektedir.

Sığınmacı ve mülteci kadınların sağlık sorunlarına baktığımızda; beslenme bozuklukları, anemi, malaria, solunum yolu enfeksiyonları, HIV/AIDS dâhil tüm CYBE'lar, fiziksel ve cinsel şiddet, istenmeyen gebelikler, riskli gebelikler, düşükler, doğum komplikasyonları, kronik hastalıkların komplikasyonları, sosyal dışlanma, depresyon, kaygı bozuklukları, uyku bozuklukları, post-travmatik stres bozukluğu gibi sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bununla birlikte, bu kadınlar hizmetlere erişimde geldikleri yeni ülkenin sağlık çalışanlarının bu grupların gereksinimleri konusunda farkındalığının ve deneyiminin az olması, dil engeli, kültürel engeller, sağlık hizmeti ile ilgili farkındalığın düşük olması, hizmetlerin

ücretli olması, kimliğini ispatlayamamak, idari ve yasal engeller gibi sorunlar yaşamaktadırlar.

Göçmen kadınların ruh sağlığını olumsuz etkileyen faktörlerden biri de; toplumsal cinsiyet temelli şiddettir. Irkçı tutumlara ek olarak, kadın ve yabancı olmak, göçmen kadınları evde, sokakta ve işyerlerinde fiziksel istismar ve şiddet açısından daha savunmasız hale getirmektedir. Ayrıca yapılan bilimsel çalışmalar, göç sonrası kadınların eşlerinden daha fazla fiziksel şiddet gördüklerini saptamıştır. Şiddet mağduru göçmen kadınlar; yasal haklarını ve başvurabilecekleri kurumları bilmemeleri, dil sorunları, kültürel ya da sosyal izolasyon ve ülkeden ihraç edilme korkusu nedeniyle polise ya da diğer destek hizmetlerine başvurmamaktadır.

Göç sorunuyla bağlantılı ele alınması gereken bir konu da insan ticareti sorunudur. 2011 yılı verilerine göre dünya genelinde saptanan insan ticareti mağdurlarının yüzde 49'unu kadınlar oluşturmaktadır. Tüm insan ticareti mağdurları

arasında en çok görülen sömürü şekillerinin cinsel sömürü (yüzde 53) ve zorla çalıştırma (yüzde 40) olduğu belirtilmiştir. Cinsel sömürü içerisinde ise kadınlar yüzde 97 ile neredeyse mağdurların tamamını oluşturmaktadır. İnsan ticareti mağduru kadınlar; post-travmatik stres bozukluğu, depresyon, madde kullanımı, cinsel istismar, tecavüz, şiddet, HIV/AIDS ve diğer CYBE, istenmeyen gebelikler, isteyerek düşükler, damgalanma gibi sağlık sorunları yaşamaktadırlar. Kadınların çoğu, bu sağlık sorunlarına rağmen sağlık hizmetlerine ulaşamamaktadır.

Göç olgusu açısından ülkemize baktığımızda Türkiye, 1960-1970'lerde özellikle Avrupa ülkelerine göç veren bir ülke olarak bilinirken son yıllarda kendisi göç alan ve bulunduğu coğrafya nedeniyle de hem bir hedef ülke, hem de bir "geçiş ülkesi" olma konumuna doğru değişim göstermiştir. Bugün Türkiye'de geçici koruma verilmiş yaklaşık 3 milyon Suriyeli yaşamaktadır. Bunların sadece 300 bini 11 ilde 25 kampta kalmaktadır. Diğerleri büyük iller de dâhil, pek çok ilde yaşamlarını sürdürmektedir. Bununla birlikte ülkemizde konuyla ilgili mevzuat nedeniyle, Irak, İran, Afganistan, Somali'den kayıtlı mülteci ve sığınmacı sayısı, yaklaşık yarısını kadınların oluşturduğu 300 bin olarak görülmektedir.

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü verilerine göre, 2014-2015 yılları arasında ülkemizde 1.138 insan ticareti mağduru tespit edilmiştir. Ayrıca Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ile işbirliği çerçevesinde, "Türkiye'deki İnsan Ticareti Mağdurlarına Yardım" başlıklı proje kapsamında potansiyel insan ticareti mağdurlarına yönelik olarak, operatörlerinin Rusça, Romence, İngilizce ve Türkçe hizmet vermekte olduğu 157 Acil Yardım Hattı 2007 Nisan ayından itibaren uluslararası erişime açılmıştır.

Peki, çözüm nedir? Ottawa Sözleşmesi'nden bu yana sağlığın temel ön koşullarından birinin

de barış olduğunu biliyoruz. Aslında, sağlığın ön koşulları birbirleriyle de yakından ilişkilidir. Barışın olmadığı, savaş ve çatışmaların hüküm sürdüğü bölgelerde sağlığın diğer ön koşulları da olumsuz yönde etkilenmektedir. Bu bölgelerde gıdaya ulaşım, barınmada, kaynakların kullanımında sorunlar yaşanmaktadır. Çözüm, savaşın olmadığı bir dünyada yatmaktadır.

Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi (HÜKSAM) olarak Ankara'da yürütmekte olduğumuz proje aşağıda özetlenmiştir:

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin son verilerine göre, Türkiye'de 3 milyona yakın Suriyeli göçmen bulunmaktadır. Ankara'daki Suriyeli göçmen nüfusu ise 80 bine yakındır. Bu nüfusun belirgin bir kısmı kadınlar ve çocuklardan oluşmaktadır.

HÜKSAM'ın, Ankara İl Sağlık Müdürlüğü ve Birleşmiş Milletler Dünya Nüfus Fonu (UNFPA) ile birlikte yürüttüğü "Kadın ve Kız Çocukları İçin Güvenli Alanlar ve Kadın Sağlığı Danışma Merkezleri Oluşturmak Suretiyle Suriyeli ve Diğer Göçmen Kadınların Üreme Sağlığı ve Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Hizmetlerine Erişimlerini Güçlendirme Projesi" Ankara'da yerleşik olan Suriye ve diğer ülkelerden gelen göçmen kadınlar ve kız çocuklarına güvenli alanlar sağlamayı ve sağlık danışmanlığı hizmeti sunmayı amaçlayan bir projedir. Projemiz, Mart 2015'de tek merkezde başlamış, Mart 2016'da üç merkeze çıkarılmış olup halen devam etmektedir.

Proje kapsamında Altındağ İlçesi'nin Ulubey Mahallesi'nde, Mamak İlçesi'nin Gülveren Mahallesi'nde ve Yenimahalle İlçesi'nin Yenimahalle Mahallesi'nde Ankara Halk Sağlığı Müdürlüğü'nün Göçmen Sağlığı Birimleri binalarının içinde birer merkezimiz bulunmaktadır.

Projenin ana faaliyet alanları, cinsel sağlık, üreme sağlığı ve aile planlaması hizmetleri, toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önleme çalışmaları, cinsiyete dayalı şiddete uğrayan kadınları destekleme ve göçmen kadınları güçlendirme çalışmalarından oluşmaktadır.

Ulubey, Gülveren ve Yenimahalle’de kurulan Kadın Sağlığı Danışma Merkezlerimizin her birinde; iyi derecede Arapça konuşan bir kadın Sosyal Hizmet Uzmanı ve Doktor Yardımcısı olarak görev yapan Iraklı bir kadın doktor ve hemşire çalışmaktadır. Ulubey’deki merkez, birkaç ay önce Alemdağ’a taşınmış ve orada hizmet vermektedir. Bu merkezde Suriyeli bir kadın psikoloğun yanı sıra, her üç merkezde de dönüşümlü olarak görev yapan, iyi derecede Arapça konuşan bir kadın psikolog da proje kapsamında çalışmaktadır. Ayrıca, kendi toplulukları ile merkezlerimiz arasında köprü görevi gören, eğitilmiş 35 Suriyeli “sağlık aracı” kadınlarımız, her merkezde kadın tercümanlarımız ve kadın güvenlik görevlilerimiz bulunmaktadır. Tüm bu çalışmaların eşgüdüm halinde yürütölmesini sağlayan bir de proje koordinatörümüz görev yapmaktadır. Sonuçta, projede sözü edilen bu üç merkezde toplam 55 kişi çalışmaktadır.

Kadın Sağlığı Danışma Merkezleri’nde verdiğimiz hizmetler; cinsel sağlık, üreme sağlığı ve aile planlaması bireysel danışmanlık ve grup eğitimleri, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle ilgili farkındalık faaliyetleri, cinsiyete dayalı şiddete uğrayan kadın-

lar için psiko-sosyal destek, toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önlemek için kadınları güçlendirme faaliyetleri (örneğin kent gezisi, pazar gezisi, piknik, vb.), Türkçe dil kursu, proje kapsamında istihdam edilen göçmen “sağlık aracıları”ımızın programlı eğitimleri, göçmen çocuklarla faaliyetler ve UNFPA tarafından sağlanan yardım kitlerinin dağıtımından oluşmaktadır.

Proje kapsamında her ay ulaştığımız göçmen kadın ve kız çocuğu sayısı ortalama 700’dür.

Bugüne dek ulaştığımız yararlanıcı sayısı ise 5 binden fazladır. Cinsel ve üreme sağlığı hizmetleri verdiğimiz toplam kadın sayısı 2 bin 500’e yakın olup, bunların yarısına yakını aile planlaması hizmetlerimizden faydalanmıştır. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti önleme ve mağdurları iyileştirme hizmetleri verilen toplam kadın sayısı ise 3 bine yakın olup, bunların yine yarısına yakını psiko-sosyal destek hizmetlerimizden faydalanmıştır.

BİR KADIN TANIDIM...*

Melike Özlem Bilgili
EMO Ankara Şube

Trabzon'un Arsin İlçesi'nde doğan, altı kardeşin üçüncüsü, tek erkek olmayanı. Annesinin, "Kızsın yapacaksın tabi ki" güdülemesiyle büyüyen, sanat okuluna gidip yaptığı el işleri ile para kazanan, ev işlerini yapan, kardeşlerine bakan, okutan, büyüten... Küçük yaştan başlayıp bir ömür para kazanmaya gayret eden bir kadın...

Mahallenin delikanlısı; 13 yaşında İstanbul'a yatılı giden, denizci olup mahallenin kızı ile 21 yaşında evlenen bir erkek. 20 ve 21 yaşlarında bu iki gencin evlenip gurbete çıkarak kurdukları hayatlarının ilk evi, babamın tayin yeri olan Gölcük yani Kocaeli'nde. Annemin dediğine göre o yıllarda, Trabzon-Gölcük arası otobüs ile 3 gün. Hem yolun zorluğundan hem de yokluktan an-neme ha deyince ulaşabilen kimse yok haliyle. Nerede telefon ya da başka iletişim aracı? Daha televizyon olmayıp radyo dinlenen yıllar... İlk üç yılda Gölcük'te iki kızları olur. Ben ikincisiyim.

Sonraki yıllarda İzmir'in Urla İlçesi'ne tayiniyle üçüncü ve sonuncu erkek evlatları...

20 yaşında bir kadın düşünün 27 yaşına kadar üç evladı oluyor ve eşi donanmada, sıklıkla evden uzak yurtdışı ya da yurtiçi görevde. Kız kardeşi yok, annesi sadece birkaç ay doğumlarına gelip evdeki bekar erkek çocuklara bakması gerektiği için geri dönüyor. Annem hep bir başına ve dik duran bir kadın çocukluk anılarımda.

Yolda yürürsün, çocuğun beyaz elbiseli bir su-bayın bacağına dolanır "Anne bu benim babam mı?" diye sorar. İki yetişkin yutkunur ve gülümser. O çocuklar büyürken yoktur babalar evde ya da şehirde. Benim babam da öyleydi, Yunanistan, Japonya, Amerika, Kanada... Belki gitmediği yerleri saymak daha kolaydır. O yıllarda silahlı kuvvetlerde yabancı dil bilen eleman bulmak zor. Bulunca da evli barklı mı, çocuğu küçük mü sorgulanmıyor haliyle. Gemi ile gittiği bu görevler aylar sürerdi.

Hatırlayanınız vardır; Kocatepe Muhribi kendi kendimizi vurmamız sonucu batmıştı. Benim belki de ilk anımdır: Bir gemi vurulmuş diye duyuldu ama adı belli değil. Annem ve biz üç bıcırık kardeş, limanda demir teller önünde beklediğimizi hatırlarım, demir tellerin boşluklarına parmaklarımızı geçirip oyun oynadığımızı, nedenini tam anlamasam da annemin mutsuz duruşunu. Öğrendik babamın gemisi değildi. Başka çocukların mutsuzluğu, benim sevincim olmuştu. Babam bir süre sonra geldi “ölüm” kelimesi benim için anlam kazandı o yıl.

Kıbrıs Savaşı sürdü ve sürdü, biz ise babasız sülalesiz büyüdük. Aylarca olmazdı babam. Bayram seyrarı, hala, dayı ziyaretine giden mahalleli çocuklara üzülen bakışımı hatırlıyorum. Bir görüntü var gözümün önünde, mahallede oynarken birden “bana geldi” diye çığlık atmaya başlıyor çocuklar. Mahallenin başından haki yeşil bir cip girmiş, ona bağırıyorlar. O cipten babam sakalları ile indi, öptük kokladık, tekrar bindi gitti. Haberleşme diye bir şey de yok o yıllarda; şehirde mi değil mi ondan dahi haberdar değiliz.

Yıllar böyle aktı geçti; babam yine yok yine yok, annem tek dayanak. Anneannem ender olarak gelebiliyor, bir hafta kadar kalıp “Sen yaparsın kızım, halledersin kızım” diyor anneme ve dönüyor. Yapar, evet yaptı. Annem hayatının devamında üç çocuk

büyüttü, okuttu ve iş sahibi yaptı. Yıpranmadan dolayı babam 40 yaşında gazi emeklisi oldu. İyi ki de emekli olmuş, 48 yaşında hayatını kaybetti. Bir sekiz yıl, evlilik hayatları oldu diyebilirim. Annemle babamın o sekiz yılını hatırlarım. Bizim de ailece gittiğimiz

gezmeler olmuştu. Annem 47 yaşındayken, üniversitede okuyan çocukları ile yine bir başına dik durması gereken yıllar geldi çattı. Babam gazi ama üç kuruş da olsa gazi maaşı bağlamıyorlar o yıllarda. Sadece emekli maaşı, o da ölümünden dolayı oldukça azalmış. Annem yine çalışıp çabıyor, her şeye koşturuyor, ucu ucuna ekliyor, küçücük bir iş yeri açtı, para kazanmaya çabıyor. Babam emekli olunca dönmüşüz memlekete, annem bizi bırakın sülalenin her işine de koşturuyor, kim neye ihtiyaç duyuyor annem elinden

geldiğinde yanında arkasında. Atatürk kadını ya, çoluk çocuk okusun istiyor, okul aile birliklerinde görev alıyor falan. Derdi bir kendi çocukları değil, onun tanıdığı her çocuk okusun. Hani güçlü kadın ya, kimine maddi destek, kimine manevi destek. İstiyor ki uzayan kol benden olsun. Emeği, hakkı geçmeyen bir tanışı var mıdır bilemiyorum... Kocasının ölümünden 10 yıl sonra, yaşı olmuş 58, büyük evladının mağduriyetini gidermek, ona maddi manevi destek olmak için yine düşüyor gurbet yollarına. O küçücük dükkanını taşıyor ülkenin bir köşesinden diğer köşesine. Öylesi-

ne çok detay, öylesine çok küçük savaşlar var ki hayatında, ne benim sabrım ne de bu sayfalar yetmez bu ayrıntılara.

Nasıl bir zor hayatsa, o güçlü kadın literatürlere geçecek kadar erken, 60 yaşlarında Alzheimer belirtileri veriyor. Tam teşhis 13 yılda konuluyor ve üzgünüz son evreye giriyor şeklinde... Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde yapılan uzun testler sonrası doktorun demesiyle; öyle zeki ki, aklının her tökezlemesinde, düştüğü her boşluğu, yaptığı bir espri ile atlatmış ve etrafındakilerin durumu anlamasının önüne geçmişti...

Bir söz vardır, her kadın kendi kaderini bir evladına miras bırakmış. Pası bana atmış da kabullenmek istememişim belki. Geriye baktığımda, bilen bilir, hayatımın tanımı tam da bu aslında. Hadi bakalım aldın bayrağı, taşı taşıyabilirsen. Aslında, meğer bir ucundan tutuyormuşum, devraldığımı fark edemediğime göre... Doktoru ev ortamında bakılması mümkün değil, bir klinik olmalı diye diretince, yaşadığım iç savaş... Bir başıma kaldığımdaki ağlamalarım... Ağlanırmış arkadaş, gülen gözücüüp üç ay, bal gibi ağlanırmış...

Sonrası beş koca yıl bitti. Gittikçe baş başa kaldık onunla. Son iki yılı resmen annem ve ben-deniz yüz yüze. Bu son iki yılı anlatmaya kelime asla bulunamaz. Doktorlara söylediklerim vardır. Bir tanesi bana olayı yaz, öyle özgün anlatıyorsun ki, kaybolsun istemem demişti.

Zaman geçti, annem yaşam farkındalığını yitirdi. Yerdeki bir çim bile annemden daha çok farkındaydı yaşamın. Geceyi gündüzü, mevsimleri, açlığı tokluğu, susuzluğu fark ediyordu çim tanesi. Annem bir çim tanesi kadar yaşamın farkında değildi artık. Hiç yatalak olmadı. Her oluşan hastalığında çok iyi baktık ki, neredeyse grip dahi

yapmadık onu. Zayıflasa da fiziksel gücünü yitirmemesini, destek ürünler ile sağladık. Ya ruhu? Ruh beyninin koridorlarında kayboldu annemin. Beni tanımayı bırakın, kaşık ne, bardak ne, an be an bilemez oldu.

Ölüm zor, ama birinin gözünüzün içine baka baka gidişi fena zor. Cisminin durup ruhunun veda edişi, araya sıkışan bir iki akıllı cümlesi kalbinizi deliyor. Son değerli cümlesini yazayım, "Anne Ben kimim? Bugün beni hatırlıyor musun?" dediğimde, gülümsedi ve sakince "İyi ki seni doğurmuşum" dedi...

Beni tamamen hatırlamadığını anladığımda, hıçkırışlarımı, sessiz çığlıklarımı, bir hafta gözüme uyku girmeden kabullenemeyişimi unutamıyorum. Bir kağıda tarih atıp "Benim annem artık öldü" diye yazışımı...

Artık geride ruhu kalmayıp bir vücut kalsa da, bu serüvende insanların acımasızlığını unutmam mümkün olmayacak. Üzerinden gidip ruhumda bunları tazelemek istemem. Bu hikayeden dedikodular üretip birbirine müjde gibi yetiştirenleri şaşkınlıkla izledim. Adı eş, dost, evlat ya da arkadaş ne olursa olsun, pilavın içinde taş arayan öyle çok ki. Herkes doğru, herkes haklı. Bunları aşalı çok oldu. Çünkü annem ruhen en hızlı beni olgunlaştırdı ki bayrağı teslim etsin. Annemi, bu güçlü kadını yazdım çünkü acı ya da tatlı anıları yok olsun istemem.

Eskisi yenisi, öndeki gerisi, zor be güçlü kadın olmak. İstemeseniz de omuzlarınıza yüklenenleri taşımaya çabalamak. Çok zormuş ANNEM olmak...

*** Yoğun bakımda ağır durumdaki Emine Uzun için yazıldı. Ne yazık ki 19 Eylül'de kendisini kaybettik.**

FİLM TANITIMI: VOLVER – DÖNÜŞ (2006)

Eylem Ölmezoğlu
EMO Denizli Şube

Beyaz perdede kadın hikâyeleri görmeye pek de alışkın olmadığımız için nerede bir kadın filmi duysak birbirimize tavsiye eder ve izlemeye çalışır olduk. Hayatlarımız böylesine erkek bakış açısıyla kuşatılmışken sinemadan farklı gidişat beklemek saçma olurdu. Kadın yönetmenlerin ve senaristlerin bakış açısıyla kurgulanacak filmleri bulmayı geçtik, konusunda bari kadın hikâyeleri olsa diyoruz. Hatta öyle arayışa düşmüştük ki İnternet'ten karşımıza hazır film listeleri çıkıyor; "esaslı feminist filmler", "mutlaka izlenmesi gereken feminist filmler", "en iyi 10 feminist film..." Romantik komedi, dram, korku derken feminist filmler de yeni bir tür olarak eklendi sanki. Çünkü kendi hikâyelerimizin anlatılmasına ihtiyacımız var; hem anlatılmasına, hem de anlaşılmasına.

Elbette kadınları anlatan filmler yok diyemeyiz ancak ne yazık ki sayıca oldukça az, hele ki yerli sinemamızda. Oysa aklımıza bir çırpıda gelen "Ah Belinda, Asiye Nasıl Kurtulur, Teyzem, İffet, Adı Vasfiye" gibi filmlerin belleğimizde bıraktığı izler unutulamaz.

Kadın filmleri konusunda bize en iyi külliyatı sunanların başında Uçan Süpürge ekibi geliyor. Bu yıl yirmincisi düzenlenen Uluslararası Kadın Filmleri Festivali; kadın sorunlarına, toplumsal cinsiyet ayrımcılığına vurgu yapan ve yönetmenliğini kadınların yaptığı filmleri 20 ilde ve KKTC'de izleyicilerle buluşturdu. Böylesi festivaller, kadınların sinemadaki yerinin tartışılması ve tartışılması anlamında çok değerli.

Bizlerin meslek alanımızda sürdürdüğümüz kadın-erkek eşitsizliğine, ayrımcı iş ve ücret politikalarına karşı mücadelenin benzerini kadın sinemacılar da sürdürüyor. Sinema emekçisi kadınların yaşadıkları eşitsizliğe karşı itiraz sesleri ilk olarak nerede yükseldi bilemiyoruz; ama şu an başta film endüstrisinin yön vereni olan Hollywood olmak üzere dünyanın pek çok yerinde kadın sinemacılar isyan dalgası yükseliyor.

Konuyla ilgili birkaç çarpıcı veriyi paylaşmak mümkün; geçtiğimiz yıllarda Forbes Dergisi yaptığı bir araştırmayla, Hollywood'ta erkek oyuncuların kadın oyuncularından üç kat fazla ücret aldığını örneklerle açıkladı. Fitili ateşleyen ve oyuncularını

birbirine katan araştırmaya göre kadınlar ücret politikası olarak, Oscar aldıkları filmlerde dahi açık bir eşitsizliğe maruz kalıyorlar. Milyonlarca doların döndüğü sinema sektöründe bile kadınlar hak ettiğini alamıyorsa bu konu cinsiyet eşitsizliğinden başka hiçbir argümanla izah edilemez.

Avrupa film endüstrisi tarafından yapılan benzer bir araştırmaya göre, Avrupa sinemasında da durum pek iç açıcı değil. Sinema mezunu kadınların sadece yüzde 21'i sektörde iş bulabiliyor. Paranın sahibi erkekler olduğu için yapımcı kadınların sayısı bir elin parmağını geçmiyor. Yönetmenlik konusunda ise kadınlara neredeyse hiç şans tanınmıyor. Yine Polygraph tarafından 2 bin film üzerinde diyalogların cinsiyete göre dağılımına ilişkin yapılan bir başka araştırmaya göre, kadın oyuncuların erkeklerden fazla repliğe sahip olduğu film oranı sadece yüzde 22. Erkeklerin kadınlardan daha fazla repliğe sahip olduğu filmlerin oranı ise yüzde 78. Ve tabi ki çok konuşan taraf erkekler. Soruyoruz: Hani “çenesi büyük” bizdik, siz hayırdır?

VOLVER’e Gelecek Olursak;

Eğer erkeklerin baskın diyalogları ile üstünüze gelen filmlerden bunaldıysanız, “Neden hep onların hikâyeleri çekiliyor? Biz de varız” diyorsanız, alın size dolu dolu kadınlarla örülü bir hikâye: “Volver”.

Bu filmi ilk izlediğim andan itibaren çok sevdim. Nedeni şu; filmde konusu geçen iki erkekten biri film başlamadan çok önce, diğeri ise film başladıktan kısa bir süre sonra “toprağı bol olsun”lara karışarak hikâye dışı kalıyorlar. Gerisi, sıradan kadınların trajediyle iç içe geçmiş eğlenceli hikâyesi oluyor. Filmin yönetmeni çoğunlukla kadınların, eşcinsellerin, transeksüellerin hikâyelerine yer veren, İspanya’nın küçük bir kasabasında doğup büyümüş ve iç savaş sonrasında hayatta kalan kadınlarla yetişmiş olan Pedro Almodovar.

Mükemmel filmlere imza atmış, dünya çapında büyük bir şöhrete sahip benzersiz bir yönetmenin filmini izlerken anlayamadığımız ve “Acaba niye böyle çekildi?” dediğimiz birçok detay karşımıza çıkıyor ki bu aslında hem güzel hem karışık, kuşku bir durum. Böyle durumlarda hikâyenin içine tam olarak girmek için yönetmenlerin filmleri ile ilgili verdikleri röportajları okumak şart oluyor. Ben de bazı izleri böyle sürmeye çalıştım.

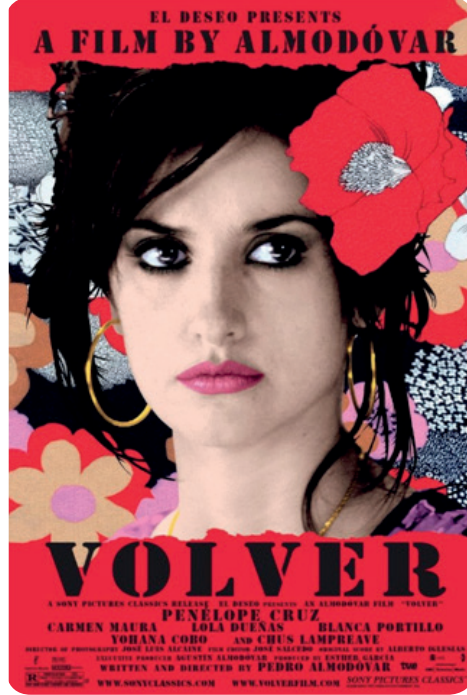
Öncelikle şunu belirtmeliyim ki Volver, uluslararası pek çok başarıya sahip olmakla birlikte esasen yönetmenin anadilinde ve doğup büyüdüğü kasabada çekilmiş bir film. Yerel bir dokuda işlenen filmleri izlerken hepimizde, “*Acaba anadilde vurgulanan hangi detayları altyazı sırasında yitiriyoruz*” endişesi oluyordur. Volver’de de durumumuz böyle. İspanyolca bilmeden izlediğimiz için asla anlayamayacak olduğumuz bir ton detay var. Bunlardan cüzi bir miktar öğrenebildiklerimi şöyle sıralayabilirim; öncelikle en genel bilgi Volver’in İspanyolca’da “dönüş” demek olduğu. Birden çok dönüş hikâyesini izleyeceğimiz filmin önemli dönüş anlarından biri olan şarkı sahnesinde seslendirilen parça, 1935 tarihli Carlos Gardel’in bir tangosu ve onun adı da “Volver”. Filmin geçtiği kasabada kullanılan dil eski Kastilya dili. Dolayısıyla kasabadaki kadınların yerel ağızda konuşmalarını, deyimlerini ve geleneksel ifadelerini muhtemelen gerçek değerinde anlayamıyoruz. Filmdeki nadir erkek karakterlerden birinin ismi Paco ve Paco ismi İspanya’nın faşist diktatörü Francisco Franco için kullanılan bir kısaltma. Yönetmenin her fırsatta dile getirdiği Franco nefretini dikkate alarak, yarattığı Paco karakteri ile onun kötülüğünü örtüştürdüğü sonucunu çıkarabiliriz, zira bu tarz bir yönetmen karakterlerin ismini asla rastgele koymayacaktır.

Volver’in ilk sahnesi La Mancha’da bir mezarlıkta, taşları temizleyen kadınlarla başlıyor. Deli gibi rüzgârın estiği sahnede ister istemez “Bu kadınların beyhude çabası nedir” hissine kapılıyo-

ruz. La Mancha, İspanya'nın neresinde diye bakarken İnternet'teki fotoğraflarda bolca yel değirmeni gördüm. Meğer La Mancha, yel değirmenleri ile savaşıyor bizim Don Kişot'un da memleketiymiş. Almodovar, bu sahnede filmdeki kadınları da Don Kişot'a mı benzetti acaba?

Hikâye, işsiz güçsüz kocası (Paco) ve ergenlik çağındaki kızı (Paula) ile birlikte yaşayan, annesi (İrene) ile babasını yıllar önce bir yangında kaybeden, kuaför bir kız kardeşi (Sole) ile akıllı gelip giden bir halası olan Raimunda karakterinin çevresinde geliyor. Ve bir de tüm bu hikâyeye eklenen kanser hastası komşu (Augustina) var. Filmde hikâyeleri anlatılan altı kadın arasında Raimunda, en güçlü kadın karakter olarak hemen sıyrılıyor. Öyle ki eve döndüğü bir gün, filmde gördüğümüz ilk andan itibaren ne zaman kötülük yapacak diye beklediğimiz kocası tarafından tecavüze uğramak üzere olan kızının, kocasını bıçaklayarak öldürdüğünü görünce büyük bir metanet ile cesedi buzdolabına saklamasına tanık oluyoruz.

Aynı gün halasının da ölüm haberini alan Raimunda, yok etmesi gereken bir ceset olduğu için cenazeye gidemiyor, ama bu cenazede geçmişte yarım kalmış hikâyesini tamamlamaya gelen ölü bir kadın dirilerek karşısına dikiliyor; Sole ve Raimunda'nın anneleri İrene. Filmin geçtiği kasabada ölümlerin dirilerek yeniden görülmesine dair bir inanış var. Bu nedenle annesini karşısında gören Sole için çok olağan olan bu dönüş, izleyenleri biraz yadırgatabilir. Hatta filme dair yapılan yorumlarda bu sahnede Sole'nin soğukkanlılığı sıkça eleştirilmiş. Ama işte bu tarz yönetmen-

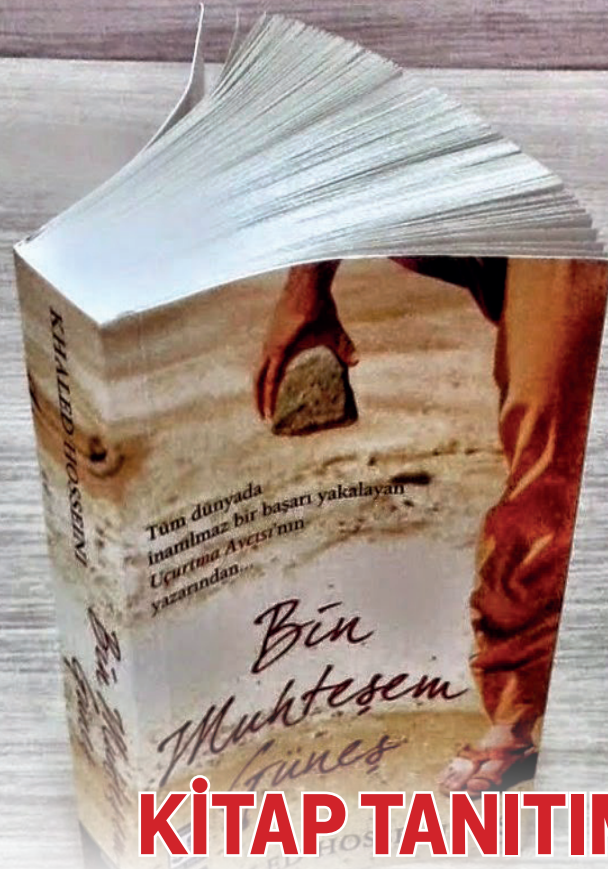
ler böyle sahneler çekiyorsa mutlaka bir karşılığı vardır ve biz bilmiyor ya da anlamıyor olabiliriz. Azıcık bakınıncaya şunu öğrendim; İspanyollar'da ve Latin Amerika'da kökeni Aztekler'den gelen, yılda bir gün ölümlerin dünyayı ziyaret ettiğine dair inanış varmış. (Ayrıntı isterseniz Ölümler Günü olarak aratabilirsiniz.) Almodovar'ın çocukluğunun da geçtiği bu kasabada sıkça bu hikâyelere tanık olmuş olması ve onlardan esinlenmesi muhtemel.

Sonuçta hikâye, Raimunda'nın kendine ve kızına yeni bir hayat kuruşu, anne-kız ilişkileri, kız kardeş-

lik, kadınlar arasında dayanışma ve geçmişten gelen sırlar üzerinden kara mizah diyebileceğimiz bir noktaya taşınıyor. Adı üzerinde geri dönüşlerin yaşandığı filmde bütün kadın karakterlerin yüzleşmeleri gereken sırları var; kiminde ihanet, kiminde tecavüz, kiminde şiddet. Ve tabii onlarla birlikte hepimizin de yüzleşmesi gereken başka bir temel konu; ensest.

Filme ilişkin daha fazla ayrıntı vermek mümkün, ancak kilit noktaları dikkatsizce açığa çıkarmamak adına burada bitirmek doğru olacak. Özetle; erkeklerin fiilen, erkekliğin ise fikren daha ilk sahnelerden itibaren gömüldüğü bir film olan Volver, sinema tarihinin önemli kadın filmlerinden biri olarak "feminist filmler" listesinde yerini alıyor. Umarım siz de benim gibi keyifle izlersiniz. Herkese iyi seyirler.

NOT: Kadın dayanışmasına sıklıkla yer veren filmdeki altı kadın oyuncunun, Cannes Film Festivali'nde En İyi Kadın Oyuncu Ödülü'nü paylaşmaları da filmin ruhuna çok uygun düşmüş.

KİTAP TANITIMI: BİN MUHTEŞEM GÜNEŞ

Şule Aslan
EMO Ankara Şube

“Leyla, örgü yünlerini tutam tutam alıp bebeğinin kafasına yapıştıran Meryem’i seyrediyor. Birkaç yıla kalmadan, bu küçük kız, hayattan çok küçük taleplerde bulunan, hiç kimseye yük olmayan, üzüntülerini, hayal kırıklıklarını, alaya alınan hayallerini hiç kimseye, asla yansıtmayan bir kadın olacak. Bir ırmak yatağındaki kaya gibi, hiç yakınmadan katlanan, zarafeti, vakarı üzerinden akıp geçen çalkantılar tarafından bozulmayan, şekillenen bir kadın. Leyla bu küçük kızın gözlerinin gerisinde, öze, çekirdeğe derinden gömülmüş bir yerde, daha şimdiden, Raşit’in de Taliban’ın da kırmayı başaramayacağı bir şey görüyor. Bu kireçtaşı kütlesi kadar sert, dayanıklı bir şey. Sonunda onun kendi eliyle, bizzat bozacağı, Leyla’ya kurtuluşu getirecek bir şey.”

Bin Muhteşem Güneş kitabının belki de özü özeti bu paragraftan bize fısıldıyor; 1960’lardan 2000’lerin ortasına kadar olan zaman diliminde, Afganistan’da yaşayan, belli bir tarihten sonra Kabil’de yolları kesişen Meryem ve Leyla adında iki kadının hayatı... Bu iki kadının hayatı etrafında yazar, söz konusu tarihlerde Afganistan’da yaşanan iktidar savaşlarını, baskıcı, şeriatçı iktidarlar ve en nihayetinde emperyalist savaş, sömürü politikalarının sonucu cehenneme dönen bir ülkeyi, hayatları mahvolan insanları, en çok da en ağır bedelleri ödeyen kadınları anlatmaktadır.

Bin Muhteşem Güneş kitabı, yazar Khaled Hosseini’nin ikinci kitabıdır. İlk kitabı Uçurtma Avcısı romanıyla dünya çapında büyük başarı yakalayan yazar, Kabil doğumludur. 1980 yılında

ailesinin siyasi sığınma hakkı kazandığı ABD’de yaşamakta ve mesleği olan doktorluğu sürdürmektedir. Yazar kitabını Halis ve Farah isimlerindeki çocuklarına ve Afganistan’ın kadınlarına adanmıştır.

Romanda anlatılan kadınlardan Meryem 1959 yılında Herat’ta doğmuştur. Meryem, Herat’ın zenginlerinden olan Celil ve Celil’in evindeki hizmetçi Nana’nın evlilik dışı ilişkisinden doğmuş ve ömrü boyunca da bunun suçu ona yüklenmiştir. Celil’in Meryem’den başka, üç karısından olan dokuz çocuğu daha vardır. Gözlerden ırak Herat dışında bir kulübede annesi ile yaşayan Meryem on dört yaşına kadar babasının haftada bir ziyaretleri ile ne kadar yeterli gelmese de çok mutlu olmaktadır. On beş yaşına bastığında, babasının O’na hep hikâyelerini anlattığı sinemasına duyduğu meraktan ama en çok annesinin sürekli babasının sevgisinin vicdanını rahatlatmaktan ibaret olduğu yönündeki fikirlerine inanmayışının etkisiyle Herat’a gider ve sora sora babasının evini bulur. Ancak onu çok yaralayan bir şey yaşar, eve alınmaz, üstelik babasının evde olduğunu da öğrenir. Geç saatlerde babası tarafından zorla evine geri götürüldüğünde çok daha acı bir şeyle karşılaşır, Annesi Nana kendini ağaca asarak intihar etmiştir... Bundan sonra babası mecburen Meryem’i evine almak zorunda kalır. Ancak evdeki üç karısı bir an önce kızıdan kurtulmak için onu evlendirmeyi önerirler. Meryem babasından ne kadar yardım beklese de bu yardımı göremez ve düzeninin bozulmasını istemeyen Celil, on beş yaşındaki kızını ondan yaşça epeyce büyük Kabil’de yaşayan bir ayak-

kabıcı olan Raşit’le evlendirir. Artık Meryem bu hayatta kimseden yardım ve iyilik göremeyeceğini kabullenmiş, kabuğuna çekilmiş ve Raşit’e boyun eğmiştir. İlk zamanlar Raşit’ten en azından şiddet ve aşağılama görmeyen Meryem, üst üste yaşadığı ve düşükle sonuçlanan gebeliklerin ardından artık Raşit’in sürekli aşağılamaları ve sistemli dayak işkencesine maruz kalmaya başlar. Meryem ömrünün ilk yıllarında monarşiyle yönetilen Afganistan’da, zorla evlendirilerek geldiği Kabil’de kısa bir süre sonra sürekli savaşımlara, ölümlere, yıkımlara tanık olacaktır. Kitap bu yanılla tarihi bir roman özelliği de taşımaktadır. Ancak bu tarihi yanından çok daha fazla öne çıkan yanı, Afgan kadınlarının hayatına, acılarına tanıklıktır.

Khaled Hosseini

Meryem ile Leyla’nın yolları Leyla’nın on dört yaşında olduğu 1992 yılında Necibullah’ın yenilgisinin ardından çok acı bir olay nedeniyle kesişmiştir. Komünist olduğu iddia edilen Necibullah’ın yenilgisinin ardından ülkenin adı artık Afganistan İslam Devleti’dir. Bu tarihten sonra da farklı İslamcı gruplar ve en sonunda da 1996 yılında Taliban tarafından ülke yönetilecektir. Bundan sonra acıların özellikle de kadınların hayatında baskı ve acıların doruğa çıktığı zamanlar gelmiştir. Ülkenin adı bu kez de Afganistan İslam Emirliği olmuştur. Taliban başa geldikten sonra yayımladığı ve her yerde dağıtılan bildirilerle, örneğin ülkede televizyonu, şarkı söylemeyi, birçok sanatsal faaliyeti yasaklamıştır. Kadınlara ise evlerinden dışarı çıkmayı, sokakta yanlarında bir erkek olmadan dolaşmayı, çalışmayı, yanlarında bir erkek olmadan seyahat etmeyi,

makyajı, mücevheri, okula gitmeyi yasaklamıştır. Öyle ki kadın hastaneleri ayrılmış, üstelik de ne yeterli tıbbi malzeme, ne de doktor sağlanmaktadır. Erkek hastaneleri önceliklidir. Durumu ne kadar ağır olursa olsun, erkekler için ayrılan hastanelere Afgan kadınlar kesinlikle alınmamaktadır.

İslamcı grupların kendi içindeki iktidar savaşı sürerken Kabil'e sürekli bombalar yağmaktadır. Tam da şehri terk etme hazırlığı içinde olan Leyla ve ailesinin evine de isabet eden bir roket ya da bomba sonucu Leyla ailesini kaybetmiş, komşuları olan fakat bir ilişkileri olmayan Meryem tarafından Leyla bu enkazdan kurtarılmıştır. Daha sonra kocası Raşit'in sanki kendi kurtarmışçasına Leyla'ya olayları anlatmasına dahi ses çıkarmayan Meryem, Raşit'in Leyla'yı kendi üzerine eş olarak almasına da engel olamamıştır. Çocukluktan beri arkadaşı olan Tarık'a âşık olan Leyla, içinde bulunduğu çaresizlik nedeniyle bu evliliği kabul etmiştir. Bir süre Meryem ile Leyla birbirleriyle hiç diyaloga girmemeye çalışsa da zaman zaman tartışmalar da yaşamıştır. Ancak zaman içinde yaşadıkları baskı ve zorluklar onları adeta birer anne kız gibi yakınlaştırmış, birbirleri için çok büyük fedakârlıklar yapmışlardır. Kadınların kimi zaman insanın içini yakan, hüzne, öfkeye boğan acılar karşısındaki dayanışmaları çok çok güçlüdür. Yazının en başında da aktardığımız gibi tüm bu acılara rağmen dayanışma ile dayanma gücü bulmuştur kadınlar, herkese ve her şeye rağmen, Raşit'e ve Taliban' a rağmen...

Farklı karakterlerde kadın tipleri vardır kitapta; Nana, Meryem'in annesi, kadınlara biçilen sınırlara ve aşağılamalara öfke duysa da kabul edilmiş, o biçilen sınırları aşmamış, kızı Meryem'e de "mutsuz olmaması" için bu sınırları aşmama-yı öğütlemiştir. Okula gitmek isteyen kızının bu isteğini onu "korumak" adına reddetmiş, onun evlilik dışı bir ilişkiden doğmasından dolayı sürekli aşağılanacağından suçlanacağından bahsetmiştir. Ve ona "Bunu öğren, kafana iyice sok, kızım"(...)

"Pusulanın hep kuzeyi gösteren ibresi gibi, bir erkeğin suçlayan parmağı da daima, mutlaka bir kadını gösterir. Her zaman. Bunu hiç unutma, Meryem".

Leyla ise Kabil'de doğup büyümüş, İslamcı iktidarlar öncesi ülkesinin görece daha iyi koşullarda olan zamanlarını görmüştür. Babasının eğitimine önem vermesi nedeniyle daha ileri düşünceleri olsa da, içinde bulunduğu zor koşullarda Meryem'le benzer bir kaderi paylaşmak zorunda kalmıştır. Meryem ise yıllarca suskun kalışına rağmen müthiş dayanma gücü kırılmamış bir kadındır: "Raşit avucuyla şakağına dokundu. Parmak uçlarındaki kana, sonra Meryem'e baktı. Meryem bir an bu yüzün yumuşadığını görür gibi oldu. Aralarında bir duygu alışverişi olduğu duygusuna kapıldı; bu darbeyle adamın kafasına bir şeyler sokmayı başarmıştı belki de? Belki o da benim yüzümde bir şey gördü, diye düşündü, gözünün açılmasını sağlayan bir şey. Belki de, bunca yıldır Meryem'in onunla yaşamasını mümkün kılan, aralıksız aşağılamalarına, şiddetine, eleştirilerine, acımasızlığına katlanmasını sağlayan bütün vazgeçişlerden, özverilerden, benliğini yok sayışlardan bir iz, bir zerre görmüştü. Raşit'in gözlerindeki, saygı mıydı? Pişmanlık? Ama sonra, üstdudağı alayla, bildik tiksintiyle kıvrıldı ve Meryem başladığı işi bitirmenin nasıl bir hata, hatta sorumsuzluk olacağını anladı. (...) hayatında ilk kez, kendi yaşamının akışına *kendisinin* karar verdiğini ayırmıştı."

Ve bugün bile hala adlarının dahi yok sayıldığı Afganistan'daki kadınlar, kendilerine öncelikle isimleriyle hitap edilmesinin, mezartaşlarına isimlerinin yazılmasının mücadelesini vermektedir. 2017 Ağustos'unda sosyal medyada yer alan bir haberde kadınlar, bu uygulamaya karşı "Benim Adım Nerede"¹ kampanyası başlatmışlardır.

1 <http://gazetekarınca.com/2017/08/benim-adim-nerede-afganistan-da-kadınların-isimlerinin-anılması-uygunsuz/>

tmmqb
TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

O HAL'DE KADINIZ

TMMOB
5 KADIN
KURULTAYI
ANKARA
25-26 KASIM 2017
İMO TEOMAN ÖZTÜRK SALONU

tmmob
TÜRK MÜHENDİS VE MİMAR ODALARI BİRLİĞİ

O HAL'DE KADINIZ

TMMOB
5 KADIN
KURULTAYI
ANKARA
25-26 KASIM 2017
İMO TEOMAN ÖZTÜRK SALONU